

PROVINCIE UTRECHT

AGENDA PROVINCIAAL RUIMTELIJK VOORSTEL UTRECHT

5 september 2023

Ruimtelijk Voorstel Provincie Utrecht in het kader van het programma NOVEX

COLOFON

Datum: 05-09-2023

Status: Ambtelijk tussenproduct, aangenomen door GS

Dit document is in samenwerking gemaakt met:

Urhahn | stedenbouw & strategie

CE Delft, Strootman Landschapsarchitecten

In opdracht van:

Provincie Utrecht

PROVINCIE UTRECHT

INHOUD

04 1. Inleiding

Doel en werkwijze Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht
Hoofdconclusies
Leeswijzer
Infographic opzet kaartenreeks

08 2. Ruimtelijke opgaven in beeld

Gebieden
Structuren

14 3. Kwaliteiten en randvoorwaarden

Utrechtse kwaliteiten als basis voor de agendapunten
Randvoorwaarden en condities bij de agendapunten

16 4. Agendering en adressering

Overkoepelend
Perspectief 1: Perspectief voor landbouw en natuur
Perspectief 2: Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie
Perspectief 3: Leefbare steden en regio's

36 5. Opzet Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht

BIJLAGEN

Stand van zaken NOVEX-gebieden

NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort
NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley
NOVEX-gebied Groene Hart
NOVEX-gebied Regio Schiphol

Stapelkaart

Focusgebiedenkaart

1. INLEIDING

Het Rijk en de provincie Utrecht staan aan de vooravond van het wijzigen van het beleid in hun Omgevingsvisies. Hiervoor zijn in de afgelopen periode samen met regionale partners de integrale opgaven in hoofdstructuren en gebieden in en rond de provincie Utrecht geïnventariseerd. Op basis hiervan zijn scherpe agendapunten geformuleerd voor wijziging van het omgevingsbeleid én voor versnelling van de aanpak van deze integrale opgaven via het bieden van de juiste condities en randvoorwaarden. Dit alles vindt de basis in het omgevingsbeleid van Rijk en provincie Utrecht uit 2020/2021 en diverse hierop volgende programma's en processen.

Voor u ligt het derde tussenproduct op weg naar een ruimtelijk voorstel van de provincie Utrecht in het kader van het programma NOVEX: de 'Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht'. Dit document vormt de kop op de eerdere twee tussenproducten; het 'Scopedocument' (28 februari 2023) en de 'Notitie Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen' (16 mei 2023). Dit document bevat een duiding van integrale ruimtelijke opgaven. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen opgaven die raken aan de positie van Utrecht in Nederland en opgaven voor gebieden in de provincie Utrecht. Ook bevat het document agendapunten die als essentieel worden gezien om tot aanpak van de integrale ruimtelijke opgaven op hoofdstructuur- en gebiedsniveau te komen. Deze agendapunten zijn geadresseerd aan zowel het Rijk als de provincie Utrecht en bevatten acties op het gebied van omgevingsbeleid, randvoorwaarden en condities en nieuw onderzoek. De onderbouwing hiervoor is in de twee voorgaande tussenproducten te vinden. De drie

producten vormen gezamenlijk de contouren voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht.

Het 'Scopedocument' is op 6 maart 2023 met het Rijk besproken in het directeurenoverleg NOVEX (eerste ijkmoment). De 'Notitie Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen' is op 24 mei 2023 met het Rijk besproken in het directeurenoverleg NOVEX en op 15 juni 2023 in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) Noordwest (tweede ijkmoment). Beide documenten zijn met complimenten ontvangen. Daarmee ligt er een stevige basis voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht dat de provincie Utrecht in december 2023 op zal leveren aan het Rijk. Hiervoor wordt een op zichzelf stand eindproduct opgesteld. In de afbeelding is dit proces weergegeven.

DOEL EN WERKWIJZE AGENDA PROVINCIAAL RUIMTELIJK VOORSTEL UTRECHT

Het doel van voorliggend document is allereerst om van thematische uitdagingen en kansen naar duiding van integrale ruimtelijke opgaven te komen. En ten tweede om tot een bijpassende agendering en adressering van essentiële acties te komen om de integrale ruimtelijke opgaven gezamenlijk en voortvarend aan te pakken. De provincie Utrecht gaat hierover graag het gesprek aan met het Rijk tijdens het Directeurenoverleg NOVEX (derde ijkmoment) op 2 oktober 2023.

Voor de 'Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht' is, net als voor de twee voorgaande tussenproducten, de Omgevingsvisie provincie Utrecht (10 maart 2021) als basis gebruikt. Door het hanteren van de uitgangspunten

'combineren en concentreren van ontwikkelingen' en 'balans tussen Utrechtse kwaliteiten en opgaven' kunnen we onze provincie mooi en leefbaar houden en bieden we tegelijkertijd ruimte aan gewenste ontwikkelingen. Dit vanuit het besef: niet alles kan altijd en overal.

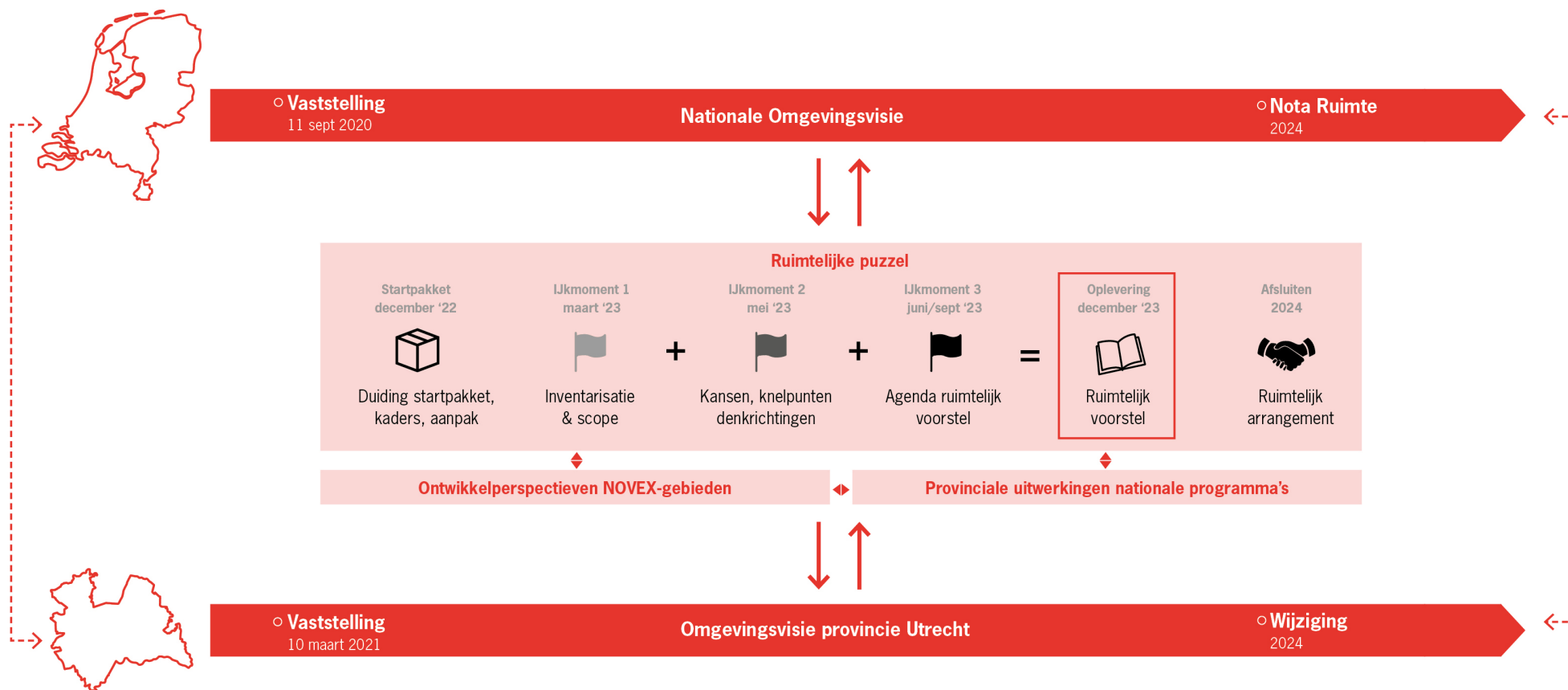
Tijdens het tot stand komen van dit document, zijn in de periode juni tot begin september 2023 de opgave- en agendakaarten ambtelijk voorgelegd aan de Utrechtse regio's, gemeenten en waterpartners. In de maand september wordt deze notitie ook bestuurlijk aan de regionale overheidspartners voorgelegd.

HOOFDCONCLUSIES

In dit document zijn 26 agendapunten geformuleerd met daarin essentiële acties om te komen tot een gezamenlijk en voortvarend aanpak van de integrale ruimtelijke opgaven. Rode draden hieruit zijn:

- Uit de gebiedsgerichte duiding van de ruimtelijke opgaven blijkt dat alle agendapunten aan meerdere perspectieven uit de RO-brief van het Rijk en meerdere thema's uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht raken en vele zelfs aan alle perspectieven respectievelijk thema's. Daarom is het belangrijk dat de samenhang tussen de perspectieven gebruikt wordt om de ruimtelijke opgaven integraal aan te pakken en zo een prettige leefomgeving te hebben en behouden.
- Voor alle opgaven is het op orde brengen en garanderen van de zoetwatervoorziening een belangrijke actie. Dit agendapunt ondersteunt de opgaven in alle drie de perspectieven. Binnen perspectief 1, landbouw en natuur is het van belang voortvarend te kunnen starten met de uitvoering van

Proces Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht en samenhang met de Nationale en provinciale Omgevingsvisies (bron: provincie Utrecht)

het Utrechts Programma Landelijk Gebied, zodat de natuurkwaliteit verbetert en de Utrechtse agrariërs toekomstperspectief hebben. Binnen perspectief 2 is het nodig om de netcongestie voortvarend aan te pakken en de provincie Utrecht beter aan te sluiten op het nationale energiesysteem. Ook is er aandacht nodig voor voldoende ruimte voor specifieke bedrijventerreinen. Binnen perspectief 3 zijn de ontwikkellocaties goed in beeld. Het is zaak de condities en randvoorwaarden voortvarend in te vullen om de potenties van de locaties voor wonen en werken, groenblauwe verbindingen en -locaties en ontsluiting met HOV te benutten.

- Voor veel agendapunten is het nodig dat het Rijk en/of de provincie nieuwe of aanvullende richtinggevende en structurerende keuzes maakt in de Nota Ruimte en Omgevingsvisie. Ook is het nodig dat het Rijk hierin haar nationale ruimtelijke hoofdstructuur uit de NOVI op een aantal onderwerpen aan gaat vullen. Ook moeten Rijk en provincies diverse randvoorwaarden en condities voor uitvoering en financiering invullen, zodat er stappen kunnen worden gezet in het aanpakken van de integrale opgaven.
- Het gaat bij veel van de toe te voegen keuzes in de Nota Ruimte en de Omgevingsvisie provincie Utrecht om het **versnellen** van de aanpak van de opgaven. Soms gaat het om **vernieuwen** van keuzes. Voor sommige agendapunten is **verdiepen** nodig, bijvoorbeeld in de vorm van aanvullend onderzoek. Veel onderwerpen staan dus goed in deze omgevingsvisies, maar vragen om verdergaand beleid en uitwerking. Laten we hiermee voortvarend aan de slag gaan.

Met de 26 agendapunten ligt er wat betreft de provincie Utrecht een goede basis voor het gezamenlijk op te stellen Ruimtelijk Arrangement Rijk-provincie Utrecht.

LEESWIJZER

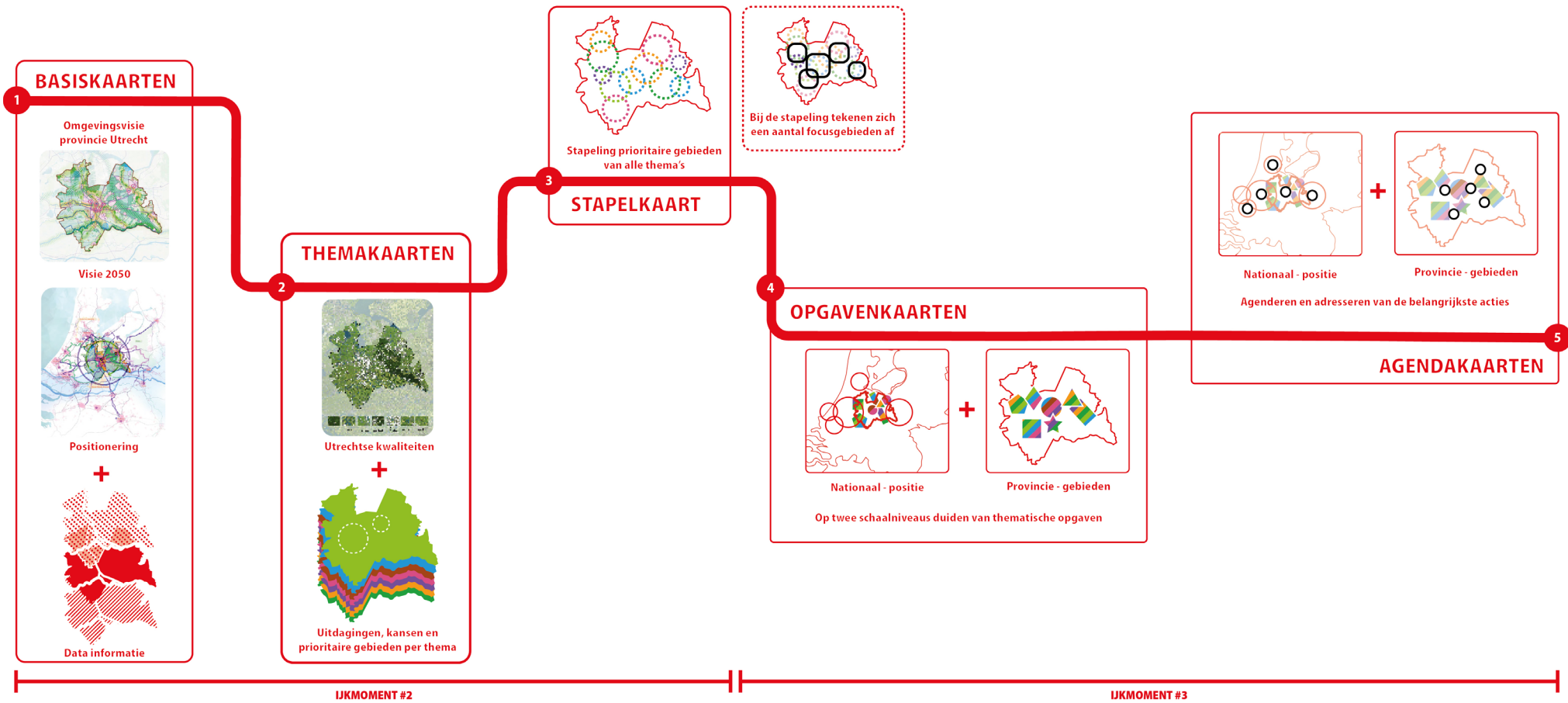
Dit document start in hoofdstuk 2 met een duiding van de integrale ruimtelijke opgaven op nationaal en provinciaal schaalniveau. In tekst en op kaart worden de integrale ruimtelijke opgaven beschreven. Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van de kwaliteiten en randvoorwaarden die aan de basis staan van een succesvolle aanpak. Hoofdstuk 4 bevat een overzicht in tekst en op kaart van de agendapunten die om actie van Rijk en provincie Utrecht vragen. De agendapunten bevatten acties op het gebied van omgevingsbeleid, randvoorwaarden en condities en aanvullend of nieuw onderzoek. Het document eindigt in hoofdstuk 5 met een blik vooruit naar het definitieve ruimtelijk voorstel van de provincie Utrecht en het ruimtelijk arrangement Rijk-provincie Utrecht. In de bijlage is de actuele stand van zaken in de NOVEX-gebieden opgenomen.

INFOGRAPHIC OPZET KAARTENREEKS

De kaartenreeks uit de voorgaande tussenproducten is verder uitgewerkt en aangevuld. Het tweede tussenproduct eindigde met een stapelkaart waarop de uitdagingen en kansen voor de zeven beleidsthema's uit onze Omgevingsvisie verbeeld zijn. Daarbij was ook een eerste beschrijving van integrale samenhangende opgaven opgenomen. Deze gebieden zijn nu ook indicatief op kaart gezet. De stapelkaart en de kaart met focusgebieden zijn in de bijlage opgenomen.

Deze focuskaart is vertaald naar twee opgavekaarten, één op nationaal niveau met de relaties tussen de provincie Utrecht en de omliggende landsdelen, en één op provinciaal niveau. Hiermee wordt op twee schaalniveaus de relatie met de in het voorgaande document opgenomen thematische uitdagingen van de provincie Utrecht verbeeld.

Vervolgens zijn twee agendakaarten opgenomen, ook weer op nationale en provinciale schaal. Deze kaarten agenderen en adresseren de belangrijkste te ondernemen acties aan de Rijksoverheid en/of aan de provincie en geven aan waar nog nader onderzoek nodig is.

2. RUIMTELIJKE OPGAVEN IN BEELD

In de Notitie Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen zijn op de kaarten voor de zeven thema's uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht de prioritaire gebieden aangegeven. Deze gebieden zijn op de stapelkaart bijeengebracht. Hieruit komen een aantal integrale ruimtelijke opgaven, gebieden en structuren naar voren. Deze zijn op de bijgevoegde opgavekaarten verbeeld en worden hierna toegelicht. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen gebieden en structuren.

GEBIEDEN

Utrecht ligt op de overgang van laag naar hoog, van nat naar droog en van veen naar zand. De provincie wordt begrensd door het **Rivierengebied** aan de zuidzijde, het **Groene Hart** aan de westzijde, het **IJsselmeergebied** aan de noordzijde en het stuwwallenlandschap van de **Utrechtse Heuvelrug – Gelderse Vallei – Veluwe** aan de oostzijde. Het is van belang dat deze grote landschappen onderling met elkaar worden verbonden. Door het versterken van de hydrologische, ecologische, recreatieve en landschappelijk verbindingen tussen de landschappen ontstaat een robuuste en toekomstbestendige landschappelijke hoofdstructuur. Het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlijnes loopt door het Groene Hart en Rivierengebied heen als verbindende structuur van landelijke en stedelijke gebieden. Voor het functioneren van de Utrechtse Heuvelrug is de robuuste verbinding door de Gelderse Vallei met de Veluwe van belang, zodat deze twee stuwwallen als één natuurlijk systeem gaan functioneren. De Utrechtse Heuvelrug is, net als de Veluwe, grotendeels onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. Daarnaast

is de Utrechtse Heuvelrug van belang voor de nationale zoetwatervoorraad.

Ook binnen de grote landschappen van de provincie Utrecht, het **Groene Hart (veenweiden en waarden)**, het **Eemland**, de **Gelderse Vallei**, de **Utrechtse Heuvelrug** en de **Kromme Rijnstreek** komen veel opgaven samen die tot transities in het landelijk gebied leiden. Deze opgaven moeten worden opgepakt in samenhang met het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Dit zorgt voor het aantrekkelijk, leefbaar, bereikbaar en beleefbaar houden van ons landelijk gebied, met ruimte voor wonen en meervoudige waarde creatie door het bedrijfsleven. Hierbij is specifieke aandacht nodig voor de sociale gevolgen van de transitie in het landelijk gebied. De opgaven voor water, klimaat en natuur worden hier in samenhang opgepakt. De hoofdpoging in het Groene Hart en het Eemland betreft het stabiliseren van de veenbodems en het robuust inrichten van het watersysteem. Dit vergt een aanpassing van het landgebruik. Ook de behoefte aan duurzaam opgewekte energie, recreatiemogelijkheden en vitaliteit van kernen vergt ruimte. In de Gelderse Vallei richt de opgave zich met name op het bieden van meer ruimte voor het beekdalsysteem, een duurzame en innovatieve ontwikkeling van de landbouw en een robuuste groenblauwe dooradering. Binnen de Utrechtse Heuvelrug worden relaties gelegd met de recreatie- en mobiliteitsdruk, de leefbaarheid van de kernen en de mogelijke toekomstige ontwikkeling van de defensieterrinen. Hiervoor wordt gewerkt aan het integraal in beeld brengen van de verschillende

opgaven en beleidsuitgangspunten als start van het 'Gebiedsonderzoek Spoorzone Amersfoort en Heuvelrugzone'. In de Kromme Rijnstreek vraagt de toekomst als goed landbouwgebied om aandacht. Dit in combinatie met groenblauwe dooradering en verbetering van de recreatieve toegankelijkheid.

STRUCTUREN

Provincie Utrecht neemt een centrale positie in binnen het **Stedelijk Netwerk Nederland** en is een gewilde plek om te wonen, werken, ontmoeten en ontspannen. De groei van inwoners, bedrijven, arbeidsplaatsen en vervoersbewegingen is hier het meest manifest. Daarom hebben Rijk en regionale partijen in de NOVEX-gebieden verstedelijking Utrecht-Amersfoort en Arnhem-Nijmegen-Foodvalley integrale verstedelijkingsprincipes afgesproken die zich concreet in de volgende typen gebieden vertalen:

- **Metropoolpoorten:** Deze liggen in het stedelijk kerngebied en zijn onderling goed verbonden met multimodale verbindingen. Deze locaties hebben veel potentieel om zowel de groeiopgave te faciliteren als om de mobiliteitstransitie naar meer lopen, fietsen, OV en ketenverplaatsing te versterken. Het gaat om: A12-zone; Lunetten Koningsweg – Utrecht Science Park; Leidsche Rijn – Zuilen (Utrecht), Amersfoort Centraal en Amersfoort Schothorst.
- **Regiopoorten:** Deze liggen buiten het stedelijk kerngebied en kennen een goede OV-verbinding met onder andere Utrecht en Amersfoort. Regiopoorten worden gekenmerkt door een stedelijk gemengd woonmilieu waar nabijheid, fietsen, lopen en OV

bepalend zijn voor de ruimtelijke opbouw. Het gaat om: De Bilt-Bilthoven; Breukelen; Bunnik; Houten; Vianen; Woerden; Zeist-Noord; Driebergen-Zeist (provincie Utrecht); Nijkerk en Barneveld (provincie Gelderland). Veenendaal (Veenendaal Centrum en Veenendaal-De Klomp) en Rhenen (De Meent) hebben niet de benaming Regiopoort, maar zijn feitelijk wel zo te beschouwen.

- **Overig stedelijk gebied:** Ook buiten de Metropoolpoorten en Regiopoorten spelen in het stedelijk gebied integrale opgaven rond klimaatadaptatie, duurzame energie opwek, mobiliteitstransitie, groen en gezondheid.
- **Vitale kernen:** Een van de kwaliteiten van de provincie Utrecht is dat deze een grote diversiteit aan middelgrote en kleine kernen kent. Ook voor deze kernen is het nabijheidsprincipe leidend. Hoewel de ontwikkelpotentie hier kleiner is zal ook in deze kernen worden bijgebouwd.

Binnen genoemde NOVEX-gebieden liggen drie verschillende grootschalige NOVEX-woningbouwgebieden die integraal worden verstedelijkt:

1. Groot Merwede (Utrecht en Nieuwegein) in samenhang met Rijnenburg;
2. Spoor- en A1-zone Amersfoort;
3. Foodvalley (locaties Spoorzone Veenendaal en Veenendaal-De Klomp).

Een groene en gezonde groei van de provincie Utrecht vraagt om een gebalanceerde strategie voor verstedelijking, bereikbaarheid en leefbaarheid. Gebaseerd op nabijheid, een toenemend aandeel lopen,

fietsen en OV in de totale verplaatsingen en groen dat met verstedelijking meegroeit.

Utrecht is als draaischijf en een essentiële schakel in het nationale netwerk van spoorlijnen en autosnelwegen. Het **Hoofdrailnetwerk** bestaat uit de internationale ICE-verbindingen Zuid en Oost en de Intercitylijnen met Utrecht Centraal en Amersfoort Centraal als belangrijke stations. Dit Hoofdrailnetwerk is complementair met een **Spoornetwerk** van sprinterverbindingen en een **hoogwaardig OV-netwerk** van bussen en trams. Het **Hoofdwegenet** van de A12 en A27 bij Utrecht en de A1 en A28 bij Amersfoort is een belangrijke factor in de bereikbaarheid van het gehele Stedelijk Netwerk Nederland. Voor de internationale verbindingen zijn de A12 corridor Utrecht-Arnhem-Duitsland en de A2 corridor Utrecht-Eindhoven-België belangrijk. De Integrale Mobiliteits-analyse laat zien dat er een aantal urgente capaciteitsproblemen spelen. Om Utrecht als landelijke draaischijf in beweging te houden en om verstedelijking mogelijk te maken, moet worden gezocht naar complementariteit tussen én fiets én OV én weg én beleid om mensen te motiveren de best passende modaliteit te kiezen. Dit geldt ook voor het **Wegennetwerk** van provinciale N-wegen.

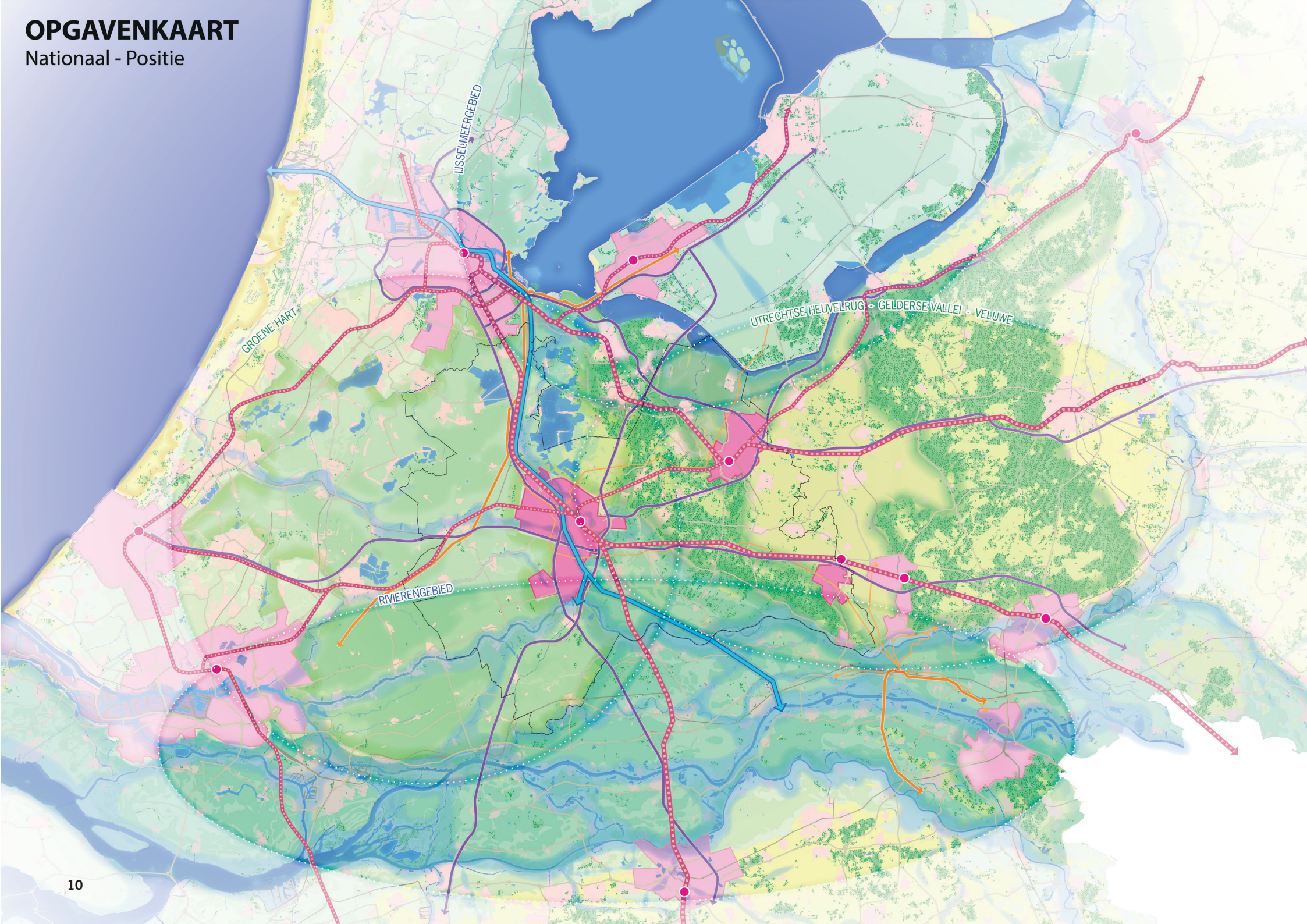
In de provincie Utrecht zit de netcongestie op het hoogste (spannings)niveau. De beschikbare transportcapaciteit is onvoldoende om alle klein- en grootverbruikers aan te sluiten. Daarmee dreigt de economische ontwikkeling in de meest competitieve regio van Europa tot stilstand te komen. Het **Hoofdelektricitetsnetwerk** van 380

en 220 kV vraagt daarom allereerst om uitbreiding van het enige 380kV-station in het provinciale grondgebied bij Kortrijk-Breukelen. Via deze verbinding en een aantal toe te voegen 150 kV stations moet het grootste deel van de provincie worden bediend. Ook de aansluiting van het Utrechtse gedeelte van Foodvalley op het hoogspanningsnetwerk in provincie Gelderland vergt aandacht. Dit geldt ook voor de aansluiting van de gemeente Vijfheerenlanden op het hoogspanningsnetwerk in de provincie Zuid-Holland. De noodzakelijke verzwaren van het energienetwerk vergt een zorgvuldige inpassing. Ook het **Elektricitetsnetwerk** van 110 kV vraagt om vergroting van de transportcapaciteit, extra grondstations en inpassing.

Klimaatverandering heeft vele gevolgen voor onze leefomgeving. Het **Hoofdwatersysteem** staat voor grote uitdagingen rond waterveiligheid, zoetwatervoorziening en drinkwaterwinning. Het **Amsterdam-Rijnkanaal** heeft beperkte ruimte voor stijgende waterstanden. Dit kan op termijn leiden tot grote schade als gevolg van wateroverlast en droogte aan onder andere gebouwen, gewassen en transport van goederen over water. Dit heeft een directe relatie met het boezemwatersysteem in het omliggende landschap van het Groene Hart.

OPGAVENKAART

Nationaal - Positie

Legenda Opgavenkaart Nationaal – Positie

Gebieden

- Groene Hart
- IJsselmeergebied
- Utrechtse Heuvelrug - Gelderse Vallei - Veluwe
- Rivierengebied

Structuren

- Stedelijk Netwerk Nederland
- Hoofdrailnetwerk
- Hoofdwegennet
- Hoofdelektriciteitsnetwerk
- Hoofdwatersysteem

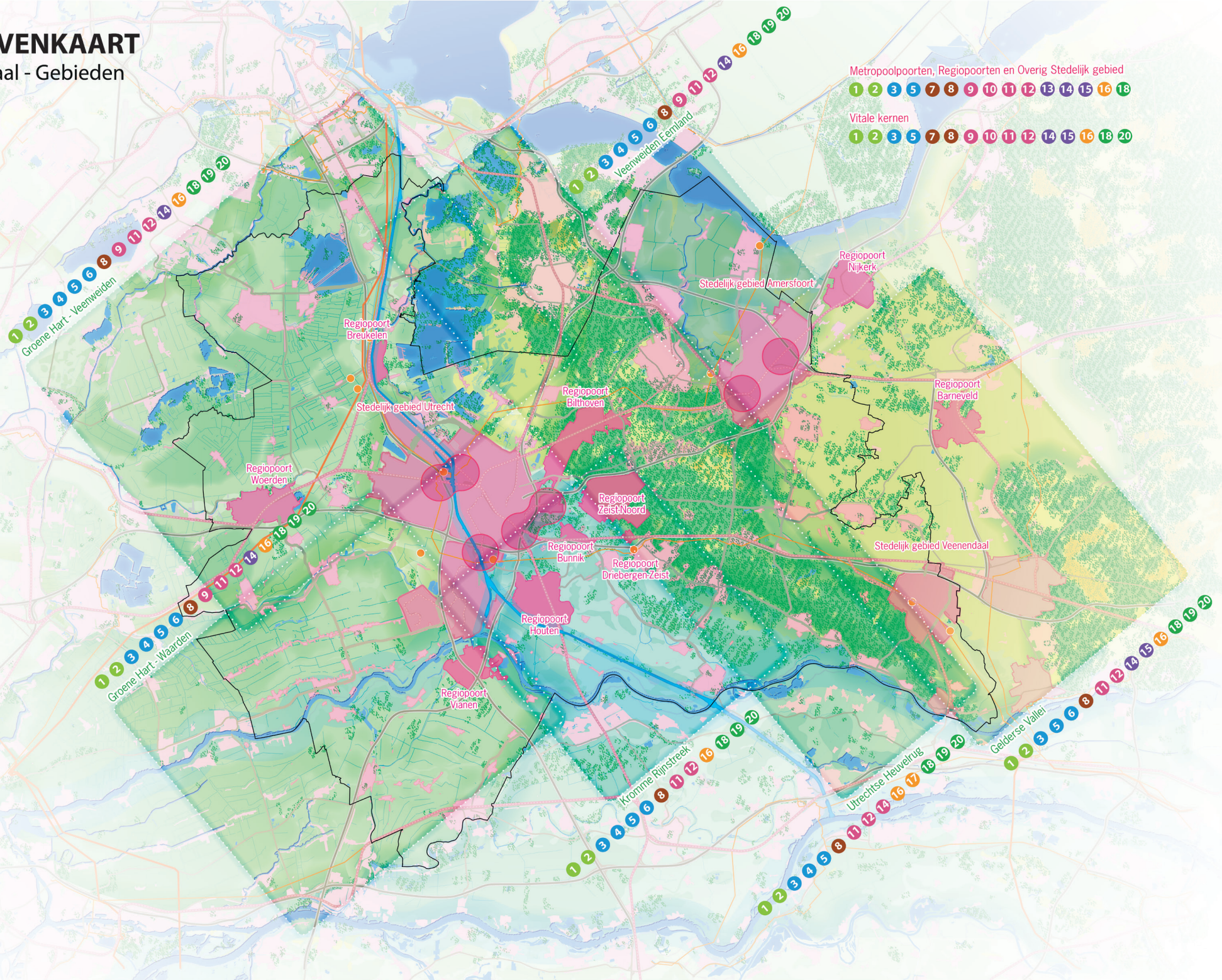
Topografie

- Bebouwing
- Bos
- Water
- Veen
- Klei
- Zand
- Provinciegrens

De aanduidingen op kaart zijn indicatief

OPGAVENKAART

Provinciaal - Gebieden

Metropoolpoorten, Regioporten en Overig Stedelijk gebied

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 18

Vitale kernen

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 14 15 16 18 20

Legenda Opgavenkaart Provinciaal – Gebieden

Gebieden

- Groene Hart: Veenweiden
- Groene Hart: Waarden
- Eemland
- Gelderse Vallei
- Utrechtse Heuvelrug
- Kromme Rijnstreek

Structuren

- Metropoolpoorten
- Regiopoorten
- Overig stedelijk gebied
- Vitale kernen
- Spoornetwerk
- Hoogwaardig OV-netwerk
- Wegennetwerk
- Elektriciteitsnetwerk
- Amsterdam-Rijnkanaal

Topografie

- Bebouwing
- Bos
- Water
- Veen
- Klei
- Zand
- Provinciegrens

De aanduidingen op kaart zijn indicatief

Uitdagingen

- 1 Realiseren van een groenblauw recreatief netwerk, toegesneden op stad en land (Groen Groeit Mee).
- 2 Verbeteren van milieu kwaliteit in steden en dorpen en deze verder optimaliseren bij nieuwe ontwikkelingen.
- 3 Klimaatbestendig maken van ons bebouwd gebied tegen piekbuien, droogte- en hittestress.
- 4 Behouden van waterveiligheid op een aantrekkelijke en toekomstbestedende manier.
- 5 Zorgen voor een gezonde waterbalans en een toekomstbestendig watersysteem waarmee voldoende zoetwater beschikbaar blijft.
- 6 Tegengaan van bodemdaling door het maken van integrale keuzes over grondgebruik en het watersysteem.
- 7 Bevorderen wisselwerking tussen (bestaande) energienetwerken en nieuwe gebiedsontwikkelingen.
- 8 Aanwijzen kansrijke reserveringen voor duurzame energieproductie en -infrastructuur in combinatie met andere opgaven.
- 9 Transformeren, verdichten en verduurzamen van stad en dorp.
- 10 Aardgasvrij maken van bestaand areaal woningen.
- 11 (Milieu)ruimte bieden en ruimtelijke impact in beeld brengen van de (circulaire) economie.
- 12 Aansluiten van kwalitatieve en kwantitatieve vraag en aanbod bedrijventerreinen.
- 13 Waarborgen van de draaischijffunctie van Nederland.
- 14 Realiseren van een compleet OV- en fietsstelsel om de mobiliteitstransitie vorm te geven.
- 15 Gewenste versterkingen aan mobiliteitssysteem om verdichtingsopgave te realiseren.
- 16 Benutten van de waarden van het cultuurhistorisch erfgoed bij transitie opgaven.
- 17 Vormgeven aan de ambities voor de Utrechtse Heuvelrug en daarbinnen integraal ontwikkelen van defensie terreinen.
- 18 Versterken van een robuust natuurnetwerk en het garanderen van verhoging van biodiversiteit.
- 19 Aansturen op de transitie naar duurzame en economisch rendabele landbouw met bodem en water als basis.
- 20 Zoeken naar synergie tussen behoud vitaliteit kernen en transitie van het landelijk gebied.

3. KWALITEITEN EN RANDVOORWAARDEN

Met respect voor de bestaande Utrechtse kwaliteiten willen we ook de komende tijd weer een antwoord vinden op omvangrijke, complexe en urgente opgaven die geagendeerd worden in deze Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. We streven altijd en overal naar een balans tussen de Utrechtse kwaliteiten en de ruimte vragende opgaven.

Om de in het volgende hoofdstuk opgenomen agendapunten aan te pakken, zijn substantiële en gezamenlijke inspanningen vanuit alle overheidslagen nodig. Veel van de geagendeerde vraagstukken hangen onderling samen. De aanpak van het ene vraagstuk bepaalt in welk tempo andere vraagstukken en ambities gerealiseerd kunnen worden. Het niet leveren van de substantiële inspanningen door 1 partij heeft dus direct grote gevolgen. De vraagstukken zijn daarbij niet alleen onderling afhankelijk, maar ook afhankelijk van diverse eveneens onderling samenhangende randvoorwaarden en condities.

UTRECHTSE KWALITEITEN ALS BASIS VOOR DE AGENDAPUNTEN

Het begrip Utrechtse kwaliteiten vatten we breed op. Het zijn de kwaliteiten die belangrijk zijn voor de uitstraling en aantrekkelijkheid van de provincie Utrecht en voor het behouden van een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving. Het gaat om:

- de groene kwaliteiten, zoals natuur, recreatief groen, landschap en (Wereld)erfgoed;
- de blauwe kwaliteiten, zoals bodem, water en lucht;
- de rode kwaliteiten, zoals economische ontwikkeling, bereikbaarheid, energie, aantrekkelijk woonmilieu en vestigingsklimaat en een vitaal, klimaatbestendig

bebouwd gebied;

- de sociale kwaliteiten zoals voorzieningen, sociale samenhang, gezondheid, cultureel aanbod en inclusiviteit.

Deze kwaliteiten bieden kansen om opgaven te realiseren en stellen voorwaarden. Dit past ook bij het NOVEX-startpakket waarin de kwaliteiten culturele identiteit, erfgoed en milieu als thematisch verbindend opgenomen zijn. Dit betekent ook dat het benutten van de waarden van het erfgoed en landschap van belang is bij veel van de opgenomen agendapunten.

RANDVOORWAARDEN EN CONDITIES BIJ DE AGENDAPUNTEN

Voor diverse uitdagingen, en daarmee het realiseren van diverse opgaven, zijn er dezelfde randvoorwaarden en condities die ingevuld moeten worden om ervoor te zorgen dat we een gezonde en leefbare provincie zijn en blijven. Het gaat om het klimaatrobuust inrichten van alle opgaven, het aanpakken van de stikstofproblematiek, het verzwaren van het energienetwerk, het vormgeven aan de schaa sprong in mobiliteit, het verbeteren van de milieukwaliteit en het mee laten groeien van groen. Verbeteren van de milieukwaliteit speelt heel breed, te weten verbeteren luchtkwaliteit, verminderen geluidsbelasting, behouden stille gebieden, beperken externe veiligheidsrisico's en beperken toename risico's door straling en geur- en lichthinder. Voor de Utrechtse economie is daarbij ondersteuning nodig van de economische clusters Life Sciences & Health, Earth & Sustainability, Media & Tech en Agrifood.

Voor een succesvolle samenwerking is het essentieel dat ook het Rijk aangeeft wat haar bijdrage is aan de

gemeenschappelijke opgaven. Ook in het tot stand brengen van randvoorwaarden en condities, zoals flankerend beleid en aanpassen van wet- en regelgeving. Wederkerigheid is van belang. Dit is per direct aan de orde en moet bekrachtigd worden bij het sluiten van het ruimtelijk arrangement.

Perspectief 1: Perspectief voor landbouw en natuur:

- tijdige maatregelen voor en investeringen in de beschikbaarheid van voldoende zoetwater;
- verbeteren van waterkwaliteit voor onder andere drinkwaterwinningen en realisatie natuur- en recreatieontwikkelingen en voorkomen achteruitgang van de waterkwaliteit bij (ruimtelijke) ontwikkelingen;
- voldoende tijd, helderheid en middelen (ook voor beheer) vanuit het Rijk voor doelen uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied met daarbij voldoende beleidsruimte voor nieuwe verdienmodellen en functiecombinaties;
- versnelling van het zorgen voor de beschikbaarheid van stikstofruimte voor alle ontwikkelingen in stedelijk en landelijk gebied en voor de netwerken van energie en infrastructuur;
- heldere uitwerking van de uitdaging om de bescherming van het UNESCO erfgoed Hollandse Waterlinies te combineren met voldoende ruimte voor ontwikkeling via integrale afwegingen.

Perspectief 2: Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie:

- prioritering bij toewijzing schaarse capaciteit als gevolg van netcongestie op het energienetwerk;
- tijdige verzwaring van het elektriciteitsnet om de ruimtelijke ontwikkelingen te faciliteren;

- investeringen in verbetering van de bereikbaarheid, gekoppeld aan de geplande ontwikkelingen én met oog voor vermindering van c.q. beperking van milieu- en leefomgevingseffecten;
- prikkels voor mobiliteitstransitie zoals betalen naar gebruik.

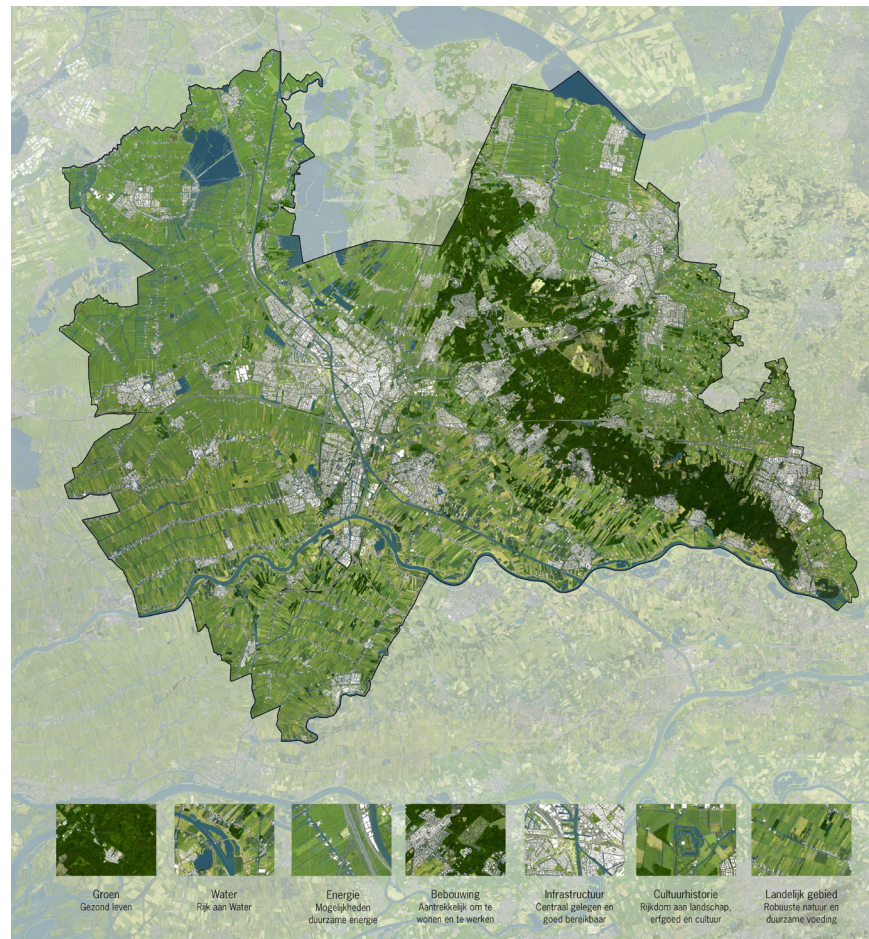
Perspectief 3: Leefbare steden en regio's:

- prikkels voor en stimulering van multifunctioneel ruimtegebruik (combineren van opgaven);
- aandacht, regelgeving en investeringen ten aanzien van geluidsoverlast, vanwege de nadelige gezondheidseffecten hiervan;
- modernisering van het grondbeleid zodat hier beter en makkelijker op gestuurd kan worden bij ontwikkelingen;
- aanscherping bouwbesluit (en waterwet) met oog op energie- en waterbesparing en de ontwikkeling naar circulair, natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen. Zie ook het Convenant Duurzame Woningbouw en de daarin opgenomen afspraken. Zoveel mogelijk nationaal regelen i.p.v. lokaal is nodig voor standaardisatie maar ook voor minder 'onderhandelingsruimte' waardoor processen sneller kunnen gaan. Dit moet wel een ingroei-model zijn en geen grote omslag;
- juridisch houdbare basis voor een vorm van gebouwgebonden financiering voor grootschalige investeringen in verduurzaming van woningen;
- meer mogelijkheid om te kunnen sturen op betaalbaarheid projecten voor wonen en werken, bijvoorbeeld via financiële instrumenten van het Rijk voor onrendabele toppen bij zowel woningbouw, als bij intensivering, verduurzaming en verdichting van bestaande werklocaties en via maatregelen vanuit Rijk

- om corporaties beter in positie te brengen;
- structurele programmatische aanpak en bekostiging voor een continue woningbouwstroom;
- structureel (financiën) middelen om de ambtelijke capaciteit van gemeenten te vergroten;
- bevorderen van een aantrekkelijk vestigingsklimaat en

een gezonde leefomgeving door groenontwikkeling te verbinden aan onder meer verstedelijkingsopgaven (Groen Groeit Mee) met daarbij ook voldoende middelen vanuit het Rijk, naast van de andere betrokken partijen.

Utrechtse kwaliteiten (Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021)

4. AGENDERING EN ADRESSERING

In hoofdstuk 2 hebben we beschreven welke integrale ruimtelijke opgaven er spelen in de gebieden en structuren. Hierbinnen hebben Rijk en regionale overheden elkaar nodig. En moeten we omgevingsbeleid, randvoorwaarden en condities op orde krijgen om de opgaven voortvarend te kunnen aanpakken. Soms is aanvullend of nieuw onderzoek nodig. Bijvoorbeeld omdat er nog onvoldoende kennis beschikbaar is om richting te geven en keuzes te maken. Om die reden zijn er 26 agendapunten geformuleerd. Deze vormen een selectie waarvan we denken dat ze extra aandacht verdienen om te agenderen en adresseren. De agendapunten zijn geadresseerd aan zowel Rijk als provincie Utrecht. Bij ieder agendapunt is aangegeven bij welke uitdagingen uit het tweede tussenproduct dit aanhaakt en welke informatiebronnen hiervoor zijn gebruikt. De agendapunten zijn ingedeeld naar de drie perspectieven uit de RO-brief. Daarmee wordt aangesloten bij de methodiek uit het NOVEX-startpakket van het Rijk.

In de bijgaande tabel is een samenvatting opgenomen van de 26 agendapunten. Daarbij is in een aantal achtereenvolgende kolommen aangegeven aan wie de agendapunten worden geadresseerd en welke raakvlakken er zijn met de zeven thema's uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht. In de laatste kolom is aangegeven of het agendapunt vraagt om versnellen, vernieuwen of verdiepen van het omgevingsbeleid. Daarbij is ook aangegeven waar overlap is met de NOVEX gebieden.

Toelichting

Legenda Samenwerking:

- **Agenda Rijksoverheid:**
ruimtelijk beleid Nota Ruimte
- **Agenda Rijksoverheid:**
randvoorwaarden en condities
- **Agenda provincie Utrecht:**
ruimtelijk beleid (wijziging) OpU
- **Agenda provincie Utrecht:**
randvoorwaarden en condities
- **Onderzoeksagenda**
Kennisinstellingen of gebiedssamenwerkingen

Legenda Thema's:

- **Stad en land gezond**
- **Klimaatbestendig en waterrobuust**
- **Duurzame energie**
- **Vitale steden en dorpen**
- **Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar**
- **Levend landschap, erfgoed en cultuur**
- **Toekomstbestendige natuur en landbouw**

Legenda Visie 2050:

- Versnellen
in lijn met huidig beleid
- Vernieuwen
aanvullend beleid nodig
- Verdiepen
(ontwerpend) onderzoek

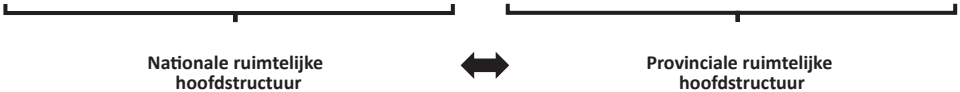
Legenda Raakvlak NOVEX-gebieden:

- UA Utrecht - Amersfoort
- FV Arhem-Nijmegen-Foodvalley
- GH Groene Hart
- S Schiphol

Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht

Samenvatting

PERSPECTIEVEN	AGENDA <i>Positie</i>	AGENDA <i>Gebieden</i>	ADRESSERING <i>Wie doet wat</i>	THEMA'S <i>Relatie thema's Omgevingsvisie provincie Utrecht</i>	VISIE 2050 <i>Relatie Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht & Raakvlak NOVEX Gebieden</i>
Overkoepelend	<ol style="list-style-type: none"> Operationaliseren bodem en water sturend met heldere randvoorwaarden en condities Garanderen zoetwatervoorziening en versterken drinkwatervoorziening Versterken waterveiligheid en bepalen adaptatiestrategie zeespiegelstijging Verminderen overlast Schiphol in zowel geluids- als luchtkwaliteit Stimuleren van de transitie naar circulaire en biobased economie 				<ul style="list-style-type: none"> UA - FV - GH - S UA - - GH - S UA - - GH - S UA - FV - GH - S UA - FV - GH - S UA - FV - GH - S UA - - - - FV - GH - - FV - - - FV - GH - UA - FV - GH - - FV - GH - UA - FV - GH - UA - FV - GH - S UA - - - S UA - - GH - UA - FV - GH - S UA - FV - - UA - FV - GH - UA - FV - - UA - - GH - UA - - - UA - - - - FV - - UA - FV - GH - UA - - -
Perspectief 1 <i>Landbouw en natuur</i>	<ol style="list-style-type: none"> Aanpakken opgaven Groene Hart en verbinden met omliggende landschappen Aanpakken opgaven Gelderse Vallei en verbinden Utrechtse Heuvelrug en Veluwe 	<ol style="list-style-type: none"> Versterken van gebieden met kwaliteiten van rust, stilte, ruimte en donkerte Inzetten op integrale en gebiedsgerichte aanpak defensie terreinen 			
Perspectief 2 <i>Ordenende netwerken</i>	<ol style="list-style-type: none"> Versterken aansluiting op landelijk elektriciteitsnetwerk Voorsorteren op een toekomstbestendig en duurzaam energiesysteem Optimaliseren bereikbaarheid via (inter)nationale hoofdinfrastructuur voor spoor en weg 	<ol style="list-style-type: none"> Versterken integrale aanpak transitie landelijk gebied Opwaarderen Utrechtse Heuvelrug en flanken tot een samenhangende landschappelijke eenheid Versnellen van aanpak bodemdaling en vernatten veenweidegebied 			
Perspectief 3 <i>Leefbare steden en regio's</i>	<ol style="list-style-type: none"> Vormgeven aan schaalessprong voor een samenhangend multimodaal mobiliteitssysteem 	<ol style="list-style-type: none"> Opwaarderen hoogspanningsstation en onderverdeelsstations in balans met Utrechtse kwaliteiten Sturen op het bieden van voldoende ruimte voor de (circulaire) ondernemingen Ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige overgangen tussen stad en land Verbeteren kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving Realiseren integrale verstedelijking Groot Merwede in samenhang met Rijnenburg Realiseren ondergrondse Merwedelijn als eerste segment hoogwaardige OV ontwikkeling Realiseren integrale verstedelijking Spoor- en A1-zone Amersfoort Realiseren integrale verstedelijking Foodvalley Zuid inclusief hoogwaardig OV Uitwerken integrale ontwikkeling regioportalen tot een complementair netwerk Faciliteren van de doorontwikkeling van het Utrecht Science Park 			

OVERKOEPELEND

Een deel van de agendapunten heeft betrekking op de overkoepelende thema's uit het NOVEX-startpakket. Dit betreft ruimtelijke kwaliteit, water en bodem sturend, identiteit en erfgoed, milieu, defensie en een gezonde en groene leefomgeving. Agendapunten 1 tot en met 5 staan op de nationale kaart. Agendapunten 6 en 7 staan op de provinciale kaart.

1. Operationaliseren water en bodem sturend met heldere randvoorwaarden en condities

Door water en bodem "sturend" te laten zijn in de ruimtelijke ordening en klimaat adaptief te bouwen, kunnen we in de toekomst met toenemende weersextremen en een steeds grilliger klimaat blijven wonen, werken, leven en recreëren in stedelijk en landelijk gebied. Een gezonde bodem, tegengaan van bodemdaling, meer ruimte voor waterberging, voldoende en schoon water, zorgvuldig gebruik van (drink)water en de ondergrond dragen bij aan een veilige en toekomstbestendige leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties. Om dit mogelijk te maken zijn verschillende acties nodig:

- Het principe van water en bodem sturend is vanuit het Rijk nog onvoldoende scherp geformuleerd in wat dit concreet betekent voor het ruimtelijk beleid. Eenduidige uitwerking hiervan is nodig om als gezamenlijke overheden dezelfde keuzes te kunnen maken en voor een gelijk speelveld.
- Het principe van water en bodem sturend staat in basis in de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Wel zijn de bewoordingen anders en heeft dit onderwerp nadere uitwerking nodig. Voor de locatie- en inrichtingskeuzes die consequenties kunnen hebben voor andere ruimtelijke functies. Denk bijvoorbeeld

aan (drink)waterbeschikbaarheid in relatie tot woningbouw of energietransitie, aan beleid en regels voor buitendijks bouwen, aan ruimtereserveringen voor toekomstige dijkversterkingen en aan aanwijzen van piekbergingsgebieden.

- Recent is de EU-bodemstrategie gepresenteerd, en de routekaart voor Nederland is nodig. Denk aan principes als bodem als spons gebruiken, water vasthouden op de plekken waar het valt, zorgen voor beperking van afdekking van de bodem.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht, onderzoeksagenda.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 3 en 5.

Informatiebron: Utrechts Programma Landelijk Gebied, Omgevingsvisie provincie Utrecht.

2. Garanderen zoetwatervoorziening en versterken drinkwatervoorziening

Voor een toekomstbestendige zoetwatervoorziening moet het watersysteem integraal worden bekeken. Zo kan worden bepaald welke functie waar het beste gedijt. Natuur en landbouw functioneren ergens minder goed of juist beter afhankelijk van hoe het hele watersysteem, inclusief peilbeheer, wateronttrekkingen en de vernattingsopgave in veenweidegebieden, wordt ingericht. De drinkwaterwinning staat door de groeiende bevolking, het toenemende gebruik en de olopemde verontreinigingen van bronnen steeds verder onder druk. In de hele provincie geldt dat de (drink)watervoorziening bij het toevoegen van ontwikkelingen met een watervraag (zoals huishoudens, bedrijven en stedelijk groen) niet meer vanzelfsprekend is. Dit vraagt om:

- Robuustere bestaande drinkwaterwinningen (ook bij veranderd landgebruik) en duurzame inpassing van nieuwe drinkwaterwinningen als onderdeel van een robuust en klimaatbestendig watersysteem. In Utrecht onderzoekt Vitens of op het Eiland van Schalkwijk en Eemdijk nieuwe drinkwaterwinlocaties kunnen worden ontwikkeld.
- Een robuust landelijk netwerk van drinkwaterleidingen, zoals aangekondigd in de Kamerbrief water en bodem sturend.
- Inzet op watervriendelijke woningen en bedrijven. Deze zijn zuinig ingericht en gebruiken drinkwater alleen voor drinken, voedselbereiding en wassen en hebben ander type water voor overige doeleinden.
- Afstemming met de warmtetransitie om te voorkomen dat het grondwater in gebieden met potentie voor nieuwe drinkwaterbronnen op andere manieren worden gebruikt.
- De bestaande waterwingebieden hebben ook een grote meerwaarde voor diverse functies en ontwikkelingen. Deze gebieden worden veelal beheerd als natuur, waarbij aansluiting wordt gezocht met omliggende natuurgebieden. Daarmee is het beschermen van de (grond)waterkwaliteit niet alleen van belang voor drinkwater maar ook voor Kaderrichtlijn Water, Natura 2000-gebieden en overige natuurgebieden. Op de Utrechtse Heuvelrug voeren de partijen gezamenlijk de 'Blauwe Agenda' uit.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en onderzoeksagenda.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 3 en 5.

Informatiebron: Utrechts Programma Landelijk Gebied.

3. Versterken waterveiligheid en bepalen adaptatiestrategie zeespiegelstijging

Het Amsterdam-Rijnkanaal, IJ en Noordzeekanaal en de omliggende boezems voorzien in zoetwatervoorziening, gekoppeld aan piekberging, waterveiligheid, waterkwaliteit, bevaarbaarheid en ruimtelijke adaptatie. Deze kwaliteiten moeten behouden, verbeterd en versterkt worden. Hiervoor loopt nu al het project Toekomstbestendig watersysteem. Er ontstaat meerwaarde als de relatie wordt gelegd met het gebruik van de ruimte in dit gebied. Hiervoor is opname in de Nota Ruimte en de Omgevingsvisie provincie Utrecht nodig. Daarnaast is het van belang dat het onderzoek naar de (on)mogelijkheden in dit gebied Centraal Holland verder gaat, onder andere via koppeling met het Deltaprogramma. Het Amsterdam-Rijnkanaal heeft namelijk een beperkte ruimte voor stijgende waterstanden. Dit kan op termijn leiden tot grote gevolgschade, denk bijvoorbeeld aan het overstromen van omliggende (stedelijke) gebieden.

In het Kennisprogramma zeespiegelstijging worden handelingsperspectieven voor de verre toekomst verkend. Als onderdeel van dit programma is middels regioateliers verkend hoe de lange termijn oplossingsrichtingen (hoekpunten) voor zeespiegelstijging er gebiedsspecifiek uit kunnen zien en welke kansen of dilemma's deze opleveren in relatie tot het bestaande landgebruik en de verwachte transitie en investeringen. Effecten van zeespiegelstijging reiken tot ver in het binnenland en zo ook in de provincie Utrecht. Voor een klimaatbestendige en toekomstbestendige ontwikkeling in de provincie Utrecht is het noodzakelijk dat de Rijksoverheid verder werk maakt van onderzoek naar en de aanpak van de zeespiegelstijging op de zeer

lange termijn (2100 en verder). Keuzes voor de lange termijn zijn medebepalend voor keuzes die we op de korte termijn maken, zoals voor de toekomst van het landelijk gebied en het watersysteem en ook voor de toekomst van het stedelijk gebied en mogelijke locaties voor ontwikkeling. Daarnaast is het noodzakelijk dat de Rijksoverheid met het ruimtelijke beleid in de Nota Ruimte hierin richting gaat geven.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, onderzoeksagenda.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 4.

Informatiebron: Project Toekomstbestendig watersysteem Amsterdam-Rijnkanaal- Noordzeekanaalgebied, regioateliers kennisprogramma zeespiegelstijging.

4. Verminderen overlast Schiphol in zowel geluids- als luchtkwaliteit

Het mogelijk realiseren van de door het Rijk voorgenomen vierde aanvliegroute voor Schiphol over het midden van Nederland past niet bij ons basisuitgangspunt in de Omgevingsvisie provincie Utrecht om stad en land gezonder te maken en ruimte te blijven bieden voor voldoende woningen en werklocaties. Provincie Utrecht is qua geluid een hoog belaste provincie waarin de opgave juist zou moeten zijn om de bestaande overlast te verminderen. Ook is het dringend nodig de milieu- en luchtkwaliteit te verbeteren via minder en duurzamer verkeer en vervoer in brede zin en dus ook vanuit het verkeer en vervoer door de lucht. Voor het verminderen van de geluidsoverlast vanuit Schiphol en het verbeteren van de milieu- en luchtkwaliteit, ook door maatregelen voor het luchtvaartverkeer, is het nodig dat het Rijk de randvoorwaarden en condities op orde brengt via het stellen van extra eisen aan Schiphol in relatie tot de overlast in de omgeving. Daarbij hoort dit onderwerp een plek te krijgen in het ruimtelijke beleid van de Nota Ruimte.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 2.

Informatiebron: Concept-ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Regio Schiphol.

5. Stimuleren van de transitie naar circulaire en biobased economie

De overgang naar een circulaire en biobased economie is gericht op een zuiniger en efficiënter grondstoffengebruik richting een afvalvrije samenleving, waarbij verstandig wordt omgegaan met materialen waaronder fossiele grondstoffen. Om de ruimtelijke inrichting mee te laten bewegen met de transitie naar een circulaire en biobased economie is het van belang om voorraden en stromen van grondstoffen en materialen in beeld te brengen. En op basis daarvan waar nodig organisatorische en ruimtelijke randvoorwaarden en ingrepen te formuleren. Als provincie zijn wij de eerste stappen hierin aan het zetten. Een van de aspecten die in dit kader momenteel aandacht vraagt, is voldoende ruimte voor de circulaire en biobased economie op bedrijventerreinen en andere werklocaties, ook vanwege de milieuruimte die deze bedrijvigheid nodig heeft. In het nieuwe coalitieakkoord provincie Utrecht 2023-2027 is bijvoorbeeld afgesproken dat de provincie gaat verkennen wat logische locaties zijn voor bedrijven die afval opnieuw gebruiken (upcycle centers), sorteercentra voor reststromen en depots.

De transitie naar een circulaire en biobased economie zal leiden tot een toename in vraag naar biobased bouwmaterialen. Dit biedt kansen voor de verschillende opgaven die samenkomen in het landelijk gebied. Bijvoorbeeld de productie van biobased bouwmaterialen is een potentieel economisch rendabele vorm van

bedrijfsvoering voor agrariërs. Sturing en stimulans vanuit de Rijksoverheid is gewenst, denk bijvoorbeeld aan het aanpassen van het Bouwbesluit om circulair bouwen te stimuleren.

Adressering: Omgevingsbeleid Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht, onderzoeksagenda.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 11 en 12. Informatiebron: Utrechts Programma Landelijk Gebied, PBL advies 'Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023'.

6. Versterken van gebieden met kwaliteiten van rust, stilte, ruimte en donkerte

Utrecht is een dynamische omgeving. Om hier een contramal voor te bieden, is het nodig de bestaande gebieden met rust, stilte, ruimte en donkerte te behouden en te versterken. Dit kan bijvoorbeeld via het verbeteren van het groenblauwe en recreatieve netwerk en door daarbij aan te sluiten bij de opgave rond 10% groenblauwe dooradering, de uitvoering van de provinciale uitwerking van de nationale Bossenstrategie en Groen Groeit Mee. Ook het cultureel erfgoed, zoals de Hollandse Waterlinies en de Grebbelinie bieden hiervoor kansen. Dit vraagt om aandacht voor inrichting, toegankelijkheid, routes en zonering. De aandacht voor deze kwaliteiten hoort zowel in de Nota Ruimte als de Omgevingsvisie provincie Utrecht een nadrukkelijke plek te krijgen. Voor rust en stilte ligt er een relatie met de diverse ontwikkelingen in onze provincie, denk aan verstedelijking, mobiliteit, energietransitie en aanvliegroute Schiphol, die dit in negatieve zin kunnen beïnvloeden.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 1, 2 en 16.

Informatiebron: Innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving, Omgevingsvisie provincie Utrecht.

7. Inzetten op integrale en gebiedsgerichte aanpak defensierreinen

Het ministerie van Defensie wil in de Regio Amersfoort logistieke en operationele eenheden, nu gehuisvest in sterk verouderd vastgoed, samenbrengen. Het gaat om het gebied op de Utrechtse Heuvelrug tussen Amersfoort, Soest, Leusden en Zeist. Deze opgave rond de defensierreinen vraagt om een gebiedsgerichte aanpak waarin de stedelijke belangen van werken, wonen en energie (Defensie) goed worden geïntegreerd met de belangen, kwaliteiten en waarden van water, bodem, natuur, grondstoffen, cultuurhistorie, landschap en de omliggende kernen. De 'Wegh der wegen', inclusief het gebied hieromheen, is een belangrijke cultuurhistorische drager van dit gebied. De ontwikkeling van de defensierreinen, gecombineerd met de andere ontwikkelingen in dit gebied, zorgt voor een toename van mobiliteit op deze in meerdere opzichten belangrijke as. De intensivering van de bestaande defensierreinen mag niet ten koste gaan van het robuuste natuurnetwerk en van de infiltratie van regenwater in de Utrechtse Heuvelrug. Verbetering en versterking van het robuuste natuurnetwerk zou juist het uitgangspunt moeten zijn om een stevige kwalitatieve basis te bieden voor de ontwikkelingen. De duurzame ontwikkeling van het plangebied Utrechtse Heuvelrug tussen Amersfoort-Soest-Leusden-Zeist wordt verder uitgewerkt in het Gebiedsonderzoek 'Spoorzone Amersfoort en

Heuvelrugzone' waarin de verschillende trajecten in de Heuvelrugzone bij elkaar worden gebracht. Daarbij is het van belang dat het Rijk hierbij interdepartementaal betrokken is en de condities en randvoorwaarden schept voor deze integrale, gebiedsgerichte trajecten.

Ook de ontwikkeling van een Defensie-kazerne van 500 hectares met 7.000-8.000 militairen en ongeveer 1.300 opleidingsplaatsen in Zeewolde heeft gevolgen voor de provincie Utrecht en zeker voor de Regio Amersfoort. Dit zorgt voor mobiliteitstoename op weg en spoor en heeft gevolgen voor wonen en economie over de gemeente- en provinciegrenzen heen. Tevens zullen er directe relaties ontstaan tussen beide ontwikkelingen. Deze samenhang en de effecten daarvan moet nadrukkelijk deel zijn van de verkenningen naar deze ontwikkelingen.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 17.

Informatiebron: Gebiedskompass Utrechtse Heuvelrug.

PERSPECTIEF 1: PERSPECTIEF VOOR LANDBOUW EN NATUUR

Onder dit perspectief staan de agendapunten met betrekking op de opgaven voor landbouw en natuur. Agendapunten 8 en 9 staan op de nationale kaart. Agendapunten 10 tot en met 12 staan op de provinciale kaart.

8. Aanpakken opgaven Groene Hart en verbinden met omliggende landschappen

Het landschap van het Groene Hart is een belangrijke drager van kwaliteit in West-Nederland. Het is een waardevol landschap en heeft een eigen identiteit. Het

is een gebied waar volop wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Tegelijkertijd staat het Groene Hart voor grote, complexe en urgente opgaven die vragen om ruimte en om integrale oplossingen, zoals vasthouden van water, afremmen van de bodemdaling, reduceren van uitstoot van stikstof en broeikasgassen, bevorderen van biodiversiteit, faciliteren van transitieopgave voor landbouw, natuur en energie, en borgen van de vitaliteit van steden en dorpen. Deze opgaven oefenen druk uit op de ruimte en kwaliteit van de leefomgeving in het Groene Hart. Het Groene Hart zal hierdoor gaan veranderen, ook landschappelijk, en deze verandering moet goed worden vormgegeven en begeleid. Het Groene Hart wordt vaak gezien als binnentuin van de Randstad. Voor het goed functioneren hiervan is het nodig om het Groene Hart te verbinden met de omliggende landschappen Kust, IJsselmeer, Rivierengebied en Delta. Het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies loopt hier doorheen. Door het versterken van de hydrologische, ecologische, recreatieve en landschappelijk verbinding tussen het Groene Hart en de omliggende landschappen, ontstaat een robuuste en toekomstbestendige landschappelijke hoofdstructuur. De te versterken natte as door het Groene Hart zorgt daarbij voor een betere verbinding tussen Delta en IJsselmeer. Het Groene Hart als onderdeel van een sterke landschappelijke hoofdstructuur biedt balans en tegenwicht ten opzichte van verstedelijkingsdruk vanuit de omliggende steden. In het NOVEX-gebied Groene Hart werkt de provincie Utrecht samen met het Rijk, provincies Noord- en Zuid-Holland, gemeenten en waterschappen aan een samenhangende aanpak voor deze stapeling van complexe opgaven.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, onderzoeksagenda.

*Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 18 en 19.
Informatiebron: Notitie 'Denkrichting: urgenties, schuurpunten en kansen', Bestuurlijk Platform Groene Hart.*

9. Aanpakken opgaven Gelderse Vallei en verbinden Utrechtse Heuvelrug en Veluwe

De Gelderse Vallei is een waardevol landschap waar veel uitdagingen samenkomen. Denk aan een stevige groenblauwe dooradering (opgave van 10% uit het NPLG) en verbonden natuur, de grote transitie in de landbouw, de opgave van beekherstel, maar ook de uitbreiding van woningen, werklocaties en infrastructuur voor mobiliteit en energie. Om de veerkracht van de natuurlijke omgeving te herstellen is evenwicht nodig tussen natuur, landschap, cultuurhistorische waarden, verschillende soorten landbouw en andere functies. Dit alles moet aansluiten bij de identiteit van steden, dorpen en gemeenschappen. Daar zijn slimme keuzes, combinaties én transities voor nodig op thema's zoals landbouw, hernieuwbare energieopwekking, mobiliteit, recreatie en zachte overgangen tussen natuur, landbouw en stedelijk gebied.

Rondom de Gelderse Vallei liggen vier waardevolle landschappen: de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug, het Rivierengebied en de Randmeren. Verbinding met deze landschappen is nodig voor het behouden en versterken van de natuur en het landschap in de Gelderse Vallei. Dit draagt bij aan een robuuste en toekomstbestendige landschappelijke hoofdstructuur. Daarbij is het van belang om als eerste in te zetten op het verbinden van de twee stuwwallen (Utrechtse Heuvelrug en Veluwe), zodat ze als één systeem gaan functioneren. Hier is samenwerking nodig, gericht op het versterken van de twee gebieden inclusief het tussengelegen landschap, het oplossen van

fysieke barrières (zoals infrastructuur) en het aanleggen van een robuuste verbindingzone.

Bijzondere aandacht in dit gebied vraagt de landbouw met een hoge veedichtheid dicht bij kwetsbare natuur van Veluwe en Utrechtse Heuvelrug. In het BO Leefomgeving Oost van 13 juni 2023 is afgesproken dat er een gezamenlijke aanpak (nationaal, provinciaal en regionaal) komt voor de Veluwe waarbij nadrukkelijk de koppeling met de Gelderse Vallei wordt gelegd. Deze aanpak gaat vooral over de sociaaleconomische impact en noodzakelijke maatregelen vanwege de landbouwtransitie in de Gelderse Vallei. In dit gebied bevindt zich vanwege de nabijheid van de Veluwe een aanzienlijk deel van de piekbelasters. De transitie gaat zorgen voor een veranderende sociaaleconomische structuur. Dit moet goed begeleid worden. Daarbij is ook aandacht nodig voor de vele vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen en voor de positie van jongeren in de dorpen.

*Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid.
Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 18 en 19.
Informatiebron: Regioarrangement Foodvalley.*

10. Versterken integrale aanpak transitie landelijk gebied

Inzet is dat vergroting van biodiversiteit, een klimaatbestendig bodem- en watersysteem, reductie broeikasgassen en een economisch rendabele en duurzame landbouw hand in hand gaan. In het Utrechts Programma Landelijk Gebied staat beschreven hoe de provincie Utrecht invulling geeft aan opgaven op het gebied van natuur, water, klimaat en perspectief voor de landbouw. De doelstelling om te komen tot 10%

groenblauwe dooradering is hier ook onderdeel van. Het primair doel hiervan is versterking van de biodiversiteit. Maar er liggen veel kansen voor het combineren met andere doelen zoals natuurinclusieve landbouw, aanleg bos, verbeteren waterkwaliteit, verminderen broeikasgassen. Daarnaast draagt het bij aan versterking van de landschappelijke kwaliteiten en versterkt het de mogelijkheden voor recreatie en klimaatadaptatie. De aanpak van de benodigde transitie in het landelijk gebied moet ook bijdragen aan de vitaliteit en leefbaarheid van kernen die zich in het landelijk gebied bevinden. Al deze opgaven pakken we samen met onze buurprovincies op.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht, onderzoeksagenda.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 18, 19 en 20. Informatiebron: Utrechts Programma Landelijk Gebied.

11. Opwaarderen Utrechtse Heuvelrug en flanken tot een samenhangende landschappelijke eenheid

De Utrechtse Heuvelrug is overbelast. De problematiek rondom de Utrechtse Heuvelrug moet integraal worden aangepakt gericht op: laten toenemen biodiversiteit, opwaarderen natuurkwaliteit, revitaliseren van bossen, zoneren van recreatie en dynamische functies, tegengaan verdroging en vasthouden van water op de Utrechtse Heuvelrug en in de flanken. Het gebied tussen Utrecht en Amersfoort vraagt een groene impuls, met name op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug moet worden ingezet op een transitie met meer ruimte voor kwalitatief hoogwaardige natuur op de gradiënt en recreatie dicht bij de kernen en grote steden. Op deze wijze kan tegenwicht worden geboden aan de te verwachten toenemende dynamiek door de verdere uitbreiding van

NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort. Ook de aansluiting met het Noord-Hollandse deel van de Utrechtse Heuvelrug vraagt specifieke aandacht, de stedelijke druk in dit gebied is hoog en de landschappelijke gradiënt met de Randmeren staat onder druk. En het ontwikkelen van een robuust en toekomstbestendig watersysteem op de Utrechtse Heuvelrug is een opgave. Met de 'Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug' werken we samen met medeoverheden en maatschappelijke partners aan het watersysteem op de Utrechtse Heuvelrug. Hier speelt onder andere de vraagstukken van drinkwaterwinning en van beschikbaarheid van voldoende zoetwater in relatie tot het tegengaan van verdroging op de Utrechtse Heuvelrug en de beekdalen op hoge zandgronden.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 17 en 18.

Informatiebron: Utrechts Programma Landelijk Gebied, Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug.

12. Versnellen van aanpak bodemdaling en vernatten veenweidegebied

De hoofdoggave in het veenweidegebied is het stabiliseren van veenbodems (remmen bodemdaling, reduceren uitstoot broeikasgassen, verzilting voorkomen) en het realiseren van een daarvoor robuust ingericht watersysteem. De veenbodems vragen (deels) een aanpassing van het landgebruik. Dit kan hand in hand gaan met de benodigde transitie in de landbouw, de natuuropgave, maar ook met de behoefte aan duurzaam opgewekte energie. Deze grote opgaven moeten rekening houden met de waardevolle gebiedskenmerken die het karakter van de verschillende veenweidegebieden bepalen.

Voor een klimaatbestendig en toekomstbestendig veenweidegebied is het nodig om integrale beslissingen te nemen op verschillende niveaus: hoe kunnen we het natter maken? Waar moet het water vandaan komen? En hoe kunnen we het water hier houden? Wat kunnen de inundatievelden van Werelderfgoed Hollandse Waterlinies hierin betekenen? Tegengaan en vertragen van bodemdaling moet integraal onderdeel zijn van deze aanpak. In het Utrechts Programma Landelijk Gebied maken we hiervoor onderscheid tussen verschillende soorten veengebieden in het veenweidegebied (klei-op-veen en puur veengebieden) en kijken we vanuit het bodemtype en hoogte naar passend landgebruik.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht, onderzoeksagenda.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 6 en 16.

Informatiebron: Utrechts Programma Landelijk Gebied.

PERSPECTIEF 2: ORDENENDE NETWERKEN VOOR ENERGIE EN (CIRCULAIRE) ECONOMIE

Onder dit perspectief staan de agendapunten met betrekking op de opgaven voor (inter)nationale netwerken voor energie, mobiliteit en de grootschalige economische activiteiten die daar direct aan gekoppeld zijn. Agendapunten 13 tot en met 15 hebben betrekking op opgaven voor hoofdstructuren en zijn ingetekend op het nationaal niveau. Agendapunten 16 en 17 hebben betrekking op gebiedsgerichte opgaven en zijn ingetekend op provinciaal niveau.

13. Versterken aansluiting op landelijk elektriciteitsnetwerk

De afgelopen jaren is er groeiende schaarste op het elektriciteitsnetwerk: vraag en aanbod van elektriciteit zijn hoger dan de beschikbare netcapaciteit. Er is op korte en lange termijn meer capaciteit nodig op het elektriciteitsnetwerk, om de huidige netcongestie op te lossen en te voorkomen dat gewenste ontwikkelingen van bijvoorbeeld woningbouw, bedrijfslocaties en duurzame energieopwekking blijvend stagneren. De huidige situatie in de provincie Utrecht is dat nieuwe bedrijven(terreinen) al niet meer aangesloten kunnen worden, en woningen vanaf 2025 waarschijnlijk niet meer. Dit betekent dat we op regionaal en provinciaal niveau nu moeten kiezen welke ontwikkelingen nog mogelijk zijn. Van die situatie willen we zo snel als mogelijk af. Met name verzwaring van de beperkte aansluiting op het landelijk 380kV hoogspanningsnet is nodig. Daarnaast is versterking van het netwerk van onderverdeelstations nodig, inclusief toevoeging van extra stations bij Utrecht-Noord en Amersfoort-Noord. Een neveneffect van de versterking en toevoeging van stations is dat er ook extra tracés nodig zijn om de nieuwe stations met elkaar te verbinden. Tot 2032 zullen er minimaal zes nieuwe tracés in de provincie Utrecht bijkomen. De buisleidingen verdwijnen ondergronds, maar bovengronds kan er weinig met de ruimte van het tracé gedaan worden (vanwege veiligheidsnormen). Bij aanpassingen en uitbreidingen van het netwerk moet de inzet gericht zijn op bundeling met al bestaande hoofdstructuren (zoals ook water, weg, spoor) om verdere uitstralingseffecten op andere functies te verminderen of voorkomen. Daarnaast dient het zorgvuldig te worden ingepast in het landschap in balans met Utrechtse Kwaliteiten.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 7 en 8.

Informatiebron: Tweede tussenproduct, Notitie 'Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen'.

14. Voorsorteren op een toekomstbestendig en duurzaam energiesysteem

De verwachting is dat de vraag naar elektriciteit fors blijft groeien door de verduurzaming van de gebouwde omgeving, bedrijven, landbouw en mobiliteit, tot soms een verviervoudiging van de elektriciteitsvraag. Ook het decentrale aanbod van elektriciteit – zonne- en windenergie – groeit door. Hiervoor is een toekomstbestendige energievoorziening noodzakelijk. Dit systeem bestaat uit zowel de netinfrastructuur, als de duurzame opwek en opslag van energie, als duurzame warmtevoorziening. De Rijksoverheid moet richting geven aan het energiesysteem en de nationale hoofdstructuur van de toekomst (2030 en verder). Daarbij is het van belang dat het energiesysteem van de toekomst de keuzevrijheid en ruimte biedt om (onvoorziene) ruimtelijke ontwikkelingen te kunnen faciliteren. Dit onderwerp behoeft een prominente plek in de Nota Ruimte. Ook in onze eigen Omgevingsvisie heeft het onderwerp energie verbreding nodig. Het gaat met name om:

- Ondersteunen van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (p-MIEK). Hiermee faciliteren we op provinciaal schaalniveau de maatschappelijke afweging achter nieuwe energie-infrastructuur, inclusief tijdige realisatie, beter en creëren we samenhang tussen het energiesysteem en ruimtelijke en economische ontwikkelingen.

- Duidelijkheid vanuit het Rijk over de doelen en prognosticeren van duurzame opwek na 2030. De ontwikkeling van grootschalige duurzame opwek vindt plaats in de Regionale energiestrategieën (RES). De huidige RES'en dienen uiterlijk in 2030 te zijn gerealiseerd. Daarbij is voor duurzame elektriciteitsopwekking ook consistentie en ruimte in beleid voor realisatie van RES-boden nodig.
- Vanuit het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) weten we dat de gascentrale op Lage Weide aangemerkt is om in duurzame, regelbare opwek te voorzien. Deze ruimte dient dus de komende jaren gereserveerd te blijven voor energie-infrastructuur (vastgelegd in het BARRO). Deze duurzame elektriciteitscentrale zal aangesloten worden op de waterstofbackbone, maar daar zullen bestaande gasleidingen voor gebruikt worden.
- In de toekomst zal er grootschalige batterijopslag nodig nabij een van de drie hoofdspanningsstations (Breukelen Kortrijk, Amersfoort Noord of Utrecht Noord).
- Er is een warmtetransitie nodig. Voor een groot deel van de provincie Utrecht is nog onduidelijk en onzeker welke duurzame warmteoplossingen worden gerealiseerd. Daarmee is ook onzeker welke effecten dit zal hebben op de behoefte aan elektriciteit voor deze oplossingen.
- Er is een nationale en provinciale strategie nodig, inclusief ruimtereserveringen, voor hoe we onze (kritieke) grondstoffen in Nederland kunnen behouden (via reparatie, hergebruik, levensduurverlening, opslag en recycling).

De provincie ontwikkelt een energievisie die ruimtelijk beleid ondersteunt en aanvult.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 7 en 8.

Informatiebron: P-MIEK provincie Utrecht Tussenproduct:

Regionale uitdagingen, 31 maart 2023, P-MIEK 1.0 Provincie Utrecht, 4 juli 2023, Voortgangsrapportages RES-regio's U10, Amersfoort en Foodvalley, voorjaar 2023, Evenwichtig sturen op de grondstoffentransitie en de energietransitie voor brede welvaart, Sociaal Economische Raad, september 2022.

15. Optimaliseren bereikbaarheid via (inter) nationale hoofdinfrastructuur voor spoor en weg

Utrecht is de draaischijf van het nationale spoor- en wegensysteem. Op het spoor komen internationale, nationale en regionale verbindingen samen. De ontwikkeling van de internationale hogesnelheidslijnen en regionale sprinters blijft helaas achter bij de ontwikkeling van de nationale Intercitylijnen. Dit beïnvloedt de stedelijke en economische positie en ontwikkeling van de provincie Utrecht. Snellere routes naar met name het oosten en zuiden zijn nodig om de meest competitieve regio van Europa met andere stedelijke regio's en binnen- en buitenland te verbinden. Er ligt een flinke uitdaging om op de spoorcorridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens de opgaven op regionaal, nationaal en internationaal niveau te faciliteren. Deze opgaven zijn door Rijk en regionale partijen in een eerste fase richting MIRT-onderzoek middels een OAO-(opgaven, afbakening en omgeving) notitie in kaart gebracht.

Tegelijkertijd is het van belang om te investeren in sprinterverbindingen om de regionale dragende functie van het spoor te behouden en te versterken. En om daarmee de mogelijkheden voor (verdere) verstedelijking te vergroten. Op corridors waar het spoor geen of slechts

een beperkte rol kan spelen (zoals op de corridor Breda-Gorinchem-Utrecht en Utrecht Science Park-Amersfoort) is het van belang in te zetten op het innovatief hoogwaardig OV en het optimaal benutten van hoofdweginfrastructuur ook voor snel en vrij-doorstromend OV. Bus Rapid Transit biedt hiervoor kansen.

De huidige goederenrouting beperkt de noodzakelijke groei van het spoorvervoer van/naar en door Midden-Nederland. Als goederenvervoer per spoor door de Randstad via de Goederencorridor Noordoost Europa wordt uit gefaseerd, heeft dit belangrijke positieve effecten in de provincie Utrecht. Zo wordt de hinder van trillingen en geluid langs het spoor verminderd, met name in Amersfoort, Baarn, Soest en Woerden. Ook worden de externe veiligheidsrisico's verkleind door minder vervoer van gevaarlijke stoffen. Tevens ontstaat er meer ruimte voor verstedelijking rondom stations (Metropoolpoorten en Regiopoorten). Voor goederenvervoer wordt ingezet op meer bundeling van stromen, en daarmee vermindering van het aantal voertuigbewegingen en de CO2 uitstoot. Dit kan via logistieke hubs, zowel voor overslag van water naar water, water naar weg, weg naar weg, en weg naar water. Dit vraagt om ruimtelijke inpassing van de logistieke hubs. Met name bij watergebonden locaties in de stedelijke omgeving is de uitdaging om logistieke hubs te combineren met woningbouw.

Voor het draaiend houden van het nationale wegensysteem lijkt het kansrijk om het autoverkeer op A12 en A27 te ontvlechten. En is het nodig om alternatief Ring Utrecht, Noordelijke Randweg Utrecht, A1/A28 knooppunt Hoevelaken en aansluiting A1-A30 aan te pakken. Dit bevordert de nationale doorstroming, versterkt de regionale functie van de Ring Utrecht en

maakt de integrale ontwikkeling van de grootschalige NOVEX-woningbouwgebieden Groot Merwede, Spoor- en A1-zone Amersfoort, Foodvalley en de Regiopoorten mede mogelijk. In het Bestuurlijk Overleg MIRT Oost van 10 november 2022 is afgesproken dat er voor Regio Foodvalley nog een netwerkanalyse hoofdinfrastructuur wordt uitgevoerd om de knelpunten en oplossingsrichtingen in beeld te brengen. Alleen ontvlechten en infrastructuur aanleggen, is echter niet voldoende. Een belangrijke randvoorwaarde is dat er door Rijk, provincie en gemeenten verder wordt ingezet op het beïnvloeden van het mobiliteitsgedrag. Denk bijvoorbeeld aan prijsbeleid en andere push-factoren die zich richten op een groter aandeel OV, deelmobiliteit, langzaam verkeer en goederenvervoer over water in het totaal aantal verplaatsingen. In de Mobiliteitsstrategie 2040 van het Rijk-regioprogramma U Ned hebben Rijk en regionale partijen geconstateerd dat inzetten op gedragsverandering nodig is en alleen in samenhang met investeringen in het fietsnetwerk, het OV-netwerk en het netwerk voor de auto er op langere termijn een bereikbare provincie blijft bestaan.

Niet in alle gebieden van de provincie zijn goede alternatieven voor de auto voor handen. Daarom is het van belang om modaliteiten aan elkaar te verbinden. De ambitie is een systeem met hubs op te zetten waar OV-, fiets- en autonetwerken bij elkaar komen en waar overgestapt kan worden. Hiermee ontstaat een alternatief voor het autogebruik in het stedelijk gebied en wordt het hoofdwegennet ontlast. Voor goederenvervoer is de ambitie een multimodaal systeem met logistieke hubs, goederenvervoer over water, per cargobike of lichte elektrische voertuigen.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid. Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 13 en 15. Informatiebron: Mobiliteitsstrategie 2040 (Rijk-regioprogramma U Ned), OV-Netwerkperspectief, Omgevingsvisie provincie Utrecht, Uitvoeringsprogramma goederenvervoer.

16. Opwaarderen hoogspanningsstation en onderverdeelsstations in balans met Utrechtse kwaliteiten

Verdubbeling en op termijn zelfs verdrievoudiging van het hoogspanningsstation Kortrijk-Breukelen ten opzichte van de huidige situatie is nodig om in de boven-provinciale energiebehoefte te kunnen blijven voorzien. Dit 380kV-station is gelegen in het waardevolle open landschap van het Groene Hart. Deze ontwikkeling moet vormgegeven worden met respect voor deze ligging. De groen- en landschapsopgave die bij deze ligging hoort, is een voorwaardelijke conditie voor uitbreiding. Ook moet ernaar worden gestreefd de vrijwaringszones voor andere vormen van grondgebruik zo beperkt mogelijk te houden. Voor het goed functioneren van het netwerk zijn op korte termijn ook drie onderverdeelsstations, waarvan twee nieuwe, cruciaal voor het tegengaan van netcongestie. De procedure hiervoor vraagt om versnelling. Wees hierbij ook zuinig met het uitgeven van ruimte rond het hoogspanningsstation en de onderverdeelsstations, met het oog op mogelijke uitbreidingen en reserveringen voor opslag van energie. Ontwikkelingen die voor het functioneren van deze stations in de toekomst nodig zijn, maar niet persé direct naastgelegen moeten zijn, worden bij voorkeur nabij bestaand bebouwd gebied gesitueerd. Naast deze drie stations die cruciaal zijn voor de ontsluiting van het netwerk, staan er nog meer dan 20 projecten in de investeringsplannen van

netbeheerder Stedin. Deels gaat dit om uitbreidingen van een station, die geen/weinig extra ruimte zullen vragen. Deels gaat dit om nieuwe stations. Deze stations zullen bij voorkeur binnenstedelijk worden ingepast (bv op bedrijventerreinen), maar als dat niet mogelijk blijkt, zal gekeken worden naar het landelijke gebied.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 7 en 8.

Informatiebron: Tweede tussenproduct, Notitie 'Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen'.

17. Sturen op het bieden van voldoende ruimte voor (circulaire) ondernemingen

Voldoende ruimte op bedrijventerreinen is van belang voor een aantrekkelijk regionaal en lokaal vestigingsklimaat en om schuifruimte in bestaand stedelijk gebied te realiseren. De grote woningbouwopgave brengt daarbij een additionele behoefte aan werkfuncties met zich mee. Ook ander type vestigingslocaties zoals kantoor- en innovatielocaties zijn van belang als werk- en ontmoetingsplekken. Deze brede ruimte voor bedrijvigheid is ook van betekenis voor de bijdrage van de Utrechtse economie aan de nationale economie en van belang om de positie van de meest competitieve regio van Europa vast te houden.

Op dit moment is er nog slechts beperkt ruimte voor bedrijvigheid op werklocaties binnen de provincie Utrecht. Met de verwachte uitbreidings- en vervangingsvraag (die op dit moment nader in beeld wordt gebracht) die op de regio afkomt is er behoefte aan nieuwe ruimte. De vraag naar hectares voor bedrijfsruimte is groot

en het zoeken van ruimte hiervoor is onderdeel van de verstedelijkingsopgave. Het groeien met kwaliteit en het mee-ontwikkelen van water, groen en landschap is hierbij een voorwaardelijke conditie. Deels kan die ruimte door intensivering worden opgevangen op bestaande werklocaties, door de ruimte slimmer en efficiënter te benutten. Een groot deel van de vraag zal echter op nieuwe locaties moeten landen. Bij nieuwe terreinen is het belangrijk om aandacht te hebben voor kwaliteit, meerwaarde voor stad en regio en complementariteit ten opzichte van andere locaties in de regio. En het is belangrijk dat bedrijventerreinen met hoge milieucategorie hun milieucirkels kunnen behouden en ook echt alleen voor deze bedrijven toegankelijk zijn.

Om intensivering en verduurzaming van bedrijventerreinen verder gestalte te geven en ondernemingen te prikkelen om hier zelf initiatief toe te nemen is stimulant vanuit de Rijksoverheid gewenst. We denken hierbij bijvoorbeeld aan een financiële faciliteit, een instrument voor het hiervoor benodigde samenspel tussen ondernemer en gemeente als eigenaar van de openbare ruimte, op te nemen in het nieuwe programma Ruimte voor Economie van Ministerie EZK. Daarnaast kan het op termijn nodig zijn wet- en regelgeving aan te passen, of meer sturing op nationaal niveau toe te passen, zodat er voorrang gegeven kan worden aan (fysiek) ruimte maken voor (ondernemingen die bijdragen aan) de circulaire economie.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 11 en 12.

Informatiebron: Tweede tussenproduct, Notitie 'Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen'.

PERSPECTIEF 3: LEEFBARE STEDEN EN REGIO'S

Dit perspectief gaat over de stedelijke ontwikkeling van onze regio's: Metropoolregio Utrecht (Utrecht en Amersfoort) en Regio Foodvalley. Provincie Utrecht wordt gekenmerkt door een centrale positie in het krachtige en samenhangende nationale stedelijke systeem: het Stedelijk Netwerk Nederland. Agendapunt 18 staat op de nationale kaart. Agendapunten 19 tot en met 26 staan op de provinciale kaart.

18. Vormgeven aan schaa sprong voor een samenhangend multimodaal mobiliteitssysteem

De groei van de provincie Utrecht is zo fors dat een samenhangende schaa sprong in het mobiliteitssysteem noodzakelijk is voor alle modaliteiten. De schaa sprong is ook nodig met een forse inzet op gedragsbeïnvloeding en goede afstemming tussen verstedelijking en bereikbaarheid. Vanwege de centrale ligging zijn zowel binnen als buiten de provincie Utrecht ingrepen nodig. De schaa sprong is dan ook alleen mogelijk wanneer lokale, regionale, nationale overheden en marktpartijen samenwerken. De Metropoolpoorten en Regiopoorten spelen daarin een belangrijke rol.

Op termijn kunnen die locaties bijdragen aan het afvangen van mobiliteit door verstedelijking te concentreren op deze goed bereikbare locaties. En het upgraden van de OV-systemen en snelle fietsverbindingen (doorfietsroutes). Niet alleen voor wonen en werken, maar ook voor de ontsluiting van recreatiegebieden (Groene poorten).

In de Mobiliteitsstrategie 2040 van het Rijk-regioprogramma U Ned zijn een viertal richtinggevend principes onderscheiden om de mobiliteitsopgaven op langere termijn het hoofd te kunnen bieden. En om de nieuwe woningen en werklocaties te kunnen ontsluiten.

De principes luiden als volgt:

1. Afstemmen verstedelijking en bereikbaarheid: nabijheid en de juiste vervoerwijze op de juiste plek;
2. Afremmen en spreiden vraag naar mobiliteit;
3. Verbeteren mobiliteitsnetwerken voor lopen, fietsen, (H)OV en weg;
4. Faciliteren soepele ketenreizen van deur tot deur met hubs.

In het BO MIRT van 11 november 2022 hebben Rijk en regionale partijen deze principes onderschreven. Verder hebben zij de mobiliteitsopgaven richting 2040 vastgesteld. Tot slot constateren ze dat ondanks toepassing van de principes de opgaven op alle netwerken omvangrijk zijn en blijven. Dat vraagt om stevige maatregelen.

Als uitwerking van de Mobiliteitsstrategie 2040 zijn in de Aanpak 2030 al een flink aantal maatregelen geïdentificeerd. De Korte Termijn Aanpak bevat een klein aantal maatregelen die op korte termijn in uitvoering gaan. En de versnellingsafspraken woningbouw en mobiliteit maken de realisatie van een aantal woningbouwlocaties binnen de provincie Utrecht mogelijk. Er is echter meer nodig. Sommige maatregelen betreffen directe ontsluiting van verstedelijkingslocaties. Andere maatregelen hebben betrekking op de doorontwikkeling van het OV- en fietsnetwerk om de grote toename aan fietsers en OV-reizigers als gevolg van verstedelijking én de gekoppelde mobiliteitstransitie te faciliteren.

Adressering: Omgevingsbeleid Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 14.

Informatiebron: Mobiliteitsstrategie 2040, Korte Termijn Aanpak,

Aanpak 2030, Synergiedocument (Rijk-regioprogramma U Ned), Omgevingsvisie provincie Utrecht.

19. Ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige groenblauwe overgangen tussen stad en land

Ontwikkeling van robuuste groenblauwe netwerken in en om kernen zorgt voor verbinding tussen stad en land, verbetering recreatieve toegankelijkheid, waterberging en landschapsversterking en draagt bij aan biodiversiteit. Er kan hierbij een relatie worden gelegd met de opgave van 10% groenblauwe-dooradering uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied. En er kan een koppeling worden gemaakt met het ontwikkelen van meer bos via de provinciale uitwerking van de landelijke Bossenstrategie. De aanwezige cultuurhistorische waarden (ring van forten Hollandse Waterlinies en Grebbelinie), de groene en open landschappen en de bosgebieden kunnen daarbij worden benut. Het gaat om brede zones en groene scheggen gericht op landschappelijke afronding van stad en dorp en van nieuwe te ontwikkelen locaties. Daar waar (hoofd)infrastructuur langs het bebouwd gebied loopt, blijft de bereikbaarheid van het landelijk gebied vaak achter. Generiek is het nodig om barrières te slechten rond alle kernen en specifiek in Utrecht West, Utrecht Oost (Kromme Rijn Linielandschap), Amersfoort Noord (Laakzone) en Amersfoort West. De uitvoering van Groen Groeit Mee draagt hieraan bij. Met een eerste inzet op vier voorbeeldgebieden: Krommerijn Linielandschap en gekanaliseerde Hollandse IJssel (bij Utrecht), Zuidelijke Eemvallei (bij Amersfoort) en Roode Haan (bij Veenendaal). In het landelijk gebied komt dan meer vraag naar niet primair agrarische activiteiten. Zoals verkoop van streekproducten op de boerderij of dagopvang voor verschillende doelgroepen. Dit draagt

eveneens bij aan de wederzijdse relatie tussen stad en land. Het omgevingsbeleid van de provincie Utrecht moet hier in brede zin ruimte voor bieden. Ook is het nodig dat de aansluiting met de omliggende provincies hierin wordt gezocht. Ondersteuning vanuit het Rijk is onder andere nodig voor het slechten van barrières van (hoofd)infrastructuur rondom bebouwd gebied en voor ondersteuning vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied, de Agenda Natuurinclusief en de programmatische aanpak Groen in en om de Stad.

Adressering: Omgevingsbeleid Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 1 en 16.

Informatiebron: Groen Groeit Mee, Strategisch bosbeleid 'Meer en beter bos voor Utrecht', Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort, Omgevingsvisie provincie Utrecht.

20. Verbeteren kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving

In de provincie Utrecht bouwen we zowel in bestaand bebouwd gebied als binnen nieuwe ontwikkellocaties aan leefbare, groene en gezonde steden en dorpen. Dit zorgt voor aantrekkelijke woon-, werk- en leefgebieden voor onze inwoners en bezoekers. Alle gemeenten willen dat de banen, de voorzieningen en het recreatief groen meegroeien met het aantal inwoners. De stad Utrecht heeft hier een barcode voor ontwikkeld die we vanuit de provincie graag promoten voor toepassing in andere gebieden. De 'Utrechtse Barcode' laat in één oogopslag de onderlinge verhoudingen zien tussen de behoefte aan verschillende ruimtelijke functies en vooral wat dit betekent voor de ruimte in de stad. De barcode maakt bijvoorbeeld zichtbaar dat de bouw van 10.000 nieuwe woningen circa 180-200 hectare extra ruimte

vraagt voor benodigde andere ruimtelijke functies. Vanuit ons provinciale omgevingsbeleid voegen we hier graag aan toe dat alle condities voor ontwikkeling van woon- werk- en leefgebieden vooraf op orde dienen te zijn. Denk aan de condities voor klimaatadaptie, water, natuurinclusiviteit, multimodale bereikbaarheid, commerciële en maatschappelijke voorzieningen, energietransitie, recreatief groen en gezondheid. Daarmee wordt de barcode verbreed van een werkwijze gericht op het inschatten van benodigde ruimte voor het realiseren van integrale ontwikkeling, naar een kwalitatief instrumentarium dat bijdraagt aan de leefkwaliteit van onze inwoners en bezoekers. De Utrechtse Barcode is al als voorbeeld opgenomen in de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Verdere operationalisering hiervan is nodig voor brede toepasbaarheid in de gehele provincie en voor alle ruimtelijke opgaven. Hier is maatwerk nodig voor de verschillende kernen in de provincie. Ook is het nodig gezamenlijk uitvoeringsafspraken te maken (inclusief middelen en termijn van realisatie) om alle condities (vooraf) op orde te hebben.

In alle Utrechtse steden en dorpen staat vanzelfsprekend al een groot deel van de woningvoorraad. De kwaliteit van met name de woningen van voor 1980 voldoet vaak niet meer aan de eisen die nu worden gesteld aan bijvoorbeeld isolatie en warmte- en energievoorziening. Het aardgasvrij maken van woningen leidt niet per se tot energiebesparing. Zo is voor stadswarmte geen extra isolatie nodig. Dus dit betekent dat hiervoor extra stappen moeten worden genomen. Hierbij is aansluiting bij het Nationaal Isolatieprogramma belangrijk om zo met de woningen met de laagste energie labels als eerste aan de slag te gaan. Daarnaast is er natuurlijk ook een grote opgave in energiebesparing en elektriciteitsopwekking.

Regelmatig is er ook sprake van achterstallig onderhoud. Eveneens is de levensloopbestendigheid van de woningen lang niet altijd op orde. Deze woningen hebben dus een brede aanpak nodig om weer aan alle eisen te voldoen. Een soortgelijke ontwikkeling moet ook ingezet worden voor andere gebouwen, zoals het vastgoed van het midden- en kleinbedrijf en het maatschappelijk vastgoed. Daar komt bij dat de leefbaarheid van wijk tot wijk verschilt. In sommige gebieden is de leefbaarheid en sociale samenhang op orde. Echter, in andere wijken gaat dit achteruit door diverse oorzaken. Tenslotte heeft het groen en water in bestaande wijken vaak verbetering nodig voor vergroting van de biodiversiteit, verbetering van het aanpassingsvermogen van de stad aan klimaatverandering en ten behoeve van recreatie. Klimaatbestendig en natuurinclusief ontwikkelen kan hieraan bijdragen. Dit levert een grote sociaal-maatschappelijke opgave en in sommige wijken ook een herstructureringsopgave (renovatie, transformatie en sloop/nieuwbouw) op. Dit biedt tegelijkertijd ook kansen voor verdichting en inbreiding binnen het bestaand bebouwd gebied. Vooral het Rijk en in ondersteunende zin ook de provincie staan aan de lat voor het mogelijk maken hiervan.

Adressering: Omgevingsbeleid Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 1, 2, 3, 9, 10, 14 en 16.

Informatiebron: Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040 (gemeente Utrecht), Omgevingsvisie provincie Utrecht, Programmaplan Energietransitie 2020-2025 (provincie Utrecht).

21. Realiseren integrale verstedelijking Groot Merwede in samenhang met Rijnenburg

De grootste integrale verstedelijkingsopgave in en rond Utrecht concentreert zich in de Grote U, het U-vormige gebied rondom de Utrechtse binnenstad. Binnen de Grote U liggen drie belangrijke stedelijke OV-knooppunten die goed met de rest van NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort en Nederland zijn verbonden: (1) Metropoolpoort Lunetten Koningsweg – Utrecht Science Park; (2) Metropoolpoort A12-zone en (3) Metropoolpoort Leidsche Rijn – Zuilen.

Grootschalig NOVEX-woningbouwgebied Groot Merwede (Utrecht en Nieuwegein) maakt onderdeel uit van de Grote U en overlapt deels met Metropoolpoort A12-zone. Dit gebied heeft veel potentie omdat er meerdere locaties kunnen worden (her)ontwikkeld onder hoogstedelijke condities nabij en tussen de huidige stadscentra. Er wordt nu al volop gebouwd in Groot Merwede. Tot en met 2030 zijn de plannen voor 23.000 woningen klaar voor uitvoering. Voor de periode tussen 2030-2040 lijkt er ruimte te zijn voor 15.000 tot 25.000 woningen. Op langere termijn (vanaf 2035) is onder voorwaarden de ontwikkeling van Rijnenburg mogelijk met naar schatting 20.000 tot 25.000 woningen. In totaal is de woningbouwpotentie 60.000 tot 70.000 woningen. Ingezet wordt daarbij op het gelijkwaardig laten meegroeien van het aantal arbeidsplaatsen.

Voor de OV-oplossing in en rond Utrecht loopt nu binnen het Rijk-regioprogramma U Ned de MIRT-verkenning 'OV en Wonen'. Hierin wordt een samenhangend pakket aan OV-maatregelen onderzocht. Belangrijke maatregel is de ontsluiting van Groot Merwede met een (deels)

ondergrondse Merwedelijn. Daarnaast heeft de MIRT-verkenning ook als doel om maatregelen te verkennen om Utrecht Centraal te ontlasten en het Utrecht Science Park bereikbaar te houden. Het gaat daarbij om maatregelen Papendorplein, frequentieverhoging tramlijn 22 en quick-wins Westraven-Utrecht Science Park. Tijdens het BO MIRT van 11 november 2022 zijn afspraken gemaakt om voor de huidige MIRT-verkenning aanvullend op de huidige reservering budget te reserveren. Op basis van de nadere uitwerking in de MIRT-verkenning zal in de vervolgfase duidelijk worden of de reservering voor de Merwedelijn voldoende zal zijn, en op welke manier de overige onderdelen bekostigd kunnen worden.

Voor een groene en gezonde groei van Groot Merwede zijn naast bereikbaarheidsinvesteringen ook investeringen in gebiedsgerichte maatregelen nodig. Zo zijn in het BO Leefomgeving van 15 juni 2023 met Utrecht afspraken gemaakt over investeringen in de uitbreiding van sport-, recreatie-, groen- en watervoorzieningen in Utrecht en Nieuwegein. Deze investeringen zijn een steun in de rug, maar er is meer nodig. De ontwikkeling van Metropoolpoort A12-zone in samenhang met Rijnenburg vraagt bijvoorbeeld vooraf investeren in condities ter verhoging van de leefbaarheid, beperking milieueffecten/gezondheidsbescherming (met name rond de A12) en de OV-bereikbaarheid via de Merwedelijn. Tijdig Rijnenburg kunnen realiseren vraagt versnellen van de condities: eerst ontwikkelen groene kwaliteiten (Groen Groeit Mee) voor klimaatadaptatie, wateropgave en natuurinclusie, wegnemen barrières (infrastructuur en water) en ontsluiten met hoogwaardig OV en auto. Het noordelijk deel is gericht op energie en water, het zuidelijk deel op verstedelijking.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht, onderzoeksagenda.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 1, 2, 3, 7, 9, 14, 15 en 16.

Informatiebron: Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij, Concept Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort (U Ned), Woondeal 2022-2030 regio U10, Omgevingsvisie provincie Utrecht.

22. Realiseren ondergrondse Merwedelijn als eerste segment in hoogwaardige OV-ontwikkeling

Het ontwikkelen van Groot Merwede loopt door de grote aantallen nieuwe bewoners, werknemers en bezoekers en de inzet op een ander mobiliteitsprofiel rond 2030 tegen een kantelpunt. Als de noodzakelijke mobiliteitstransitie richting meer lopen, fietsen, OV en ketenverplaatsing niet wordt doorgetrokken, slibt het stedelijk gebied dicht en komt er te veel regionaal autoverkeer op de Ring Utrecht. De stapeling van opgaven van verstedelijking, bereikbaarheid en leefbaarheid vraagt om een schaa sprong in het OV-systeem. Uitgangspunten daarbij zijn betrouwbaarheid, snelheid en ruimtelijk kwalitatieve inpassing. Met het samenhangend pakket aan OV-maatregelen uit de MIRT-verkenning 'OV en Wonen' van het Rijk-regioprogramma U Ned (o.a. Merwedelijn) wordt de realisatie van woningen, werklocaties en commerciële en maatschappelijke voorzieningen mogelijk in de Merwedekanaalzone, de Woonboulevard en de A12-zone. De Merwedelijn vormt in potentie de basis voor een snelle en hoogwaardige OV-verbinding met Rijnenburg via een aftakking vanaf knooppunt Westraven. Uit de lopende MIRT-verkenning blijkt dat de ondergrondse variant de meeste woningbouw mogelijk maakt. Een ondergrondse 'backbone' van het OV maakt een daadwerkelijke sprong

naar een hoogstedelijk milieu mogelijk. Met een mix aan betaalbare woningen, in een gezonde en prettige publieke ruimte. Ook is de (deels) ondergrondse Merwedelijn een stevige impuls voor de mobiliteitstransitie in de regio, doordat een aantrekkelijk alternatief voor de auto ontstaat voor lokale én regionale reizigers.

Binnen de Mobiliteitsstrategie 2040 (Rijk-regioprogramma U Ned) is een perspectief geschetst voor de ontwikkeling van hoogwaardig OV binnen het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort. De aanleg van de (deels) ondergrondse Merwedelijn (en mogelijke aftakking naar Rijnenburg) is te zien als een eerste segment daarvan. In de toekomst kan deze snelle en hoogwaardige OV-verbinding worden doorgetrokken van Utrecht Centraal via de binnenstadas naar Utrecht Science Park als onderdeel van de dragende OV (sprinter)verbindingen. Ook een koppeling met een hoogwaardige OV-verbinding tussen het Utrecht Science Park via Vollenhove-Zeist naar Amersfoort behoort bij dit perspectief. In en rondom Amersfoort wordt uitgegaan van een sternetwerk van Bus Rapid Transit-verbindingen dat nader wordt uitgewerkt, op basis van de Mobiliteitsstrategie 2040 en het OV-netwerkperspectief (van de provincie Utrecht).

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 14 en 15.

Informatiebron: Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij, Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort Centraal, concept Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort, MIRT-verkenning OV en Wonen, Mobiliteitsstrategie 2040, Synergiedocument (Rijk-regioprogramma U Ned), Omgevingsvisie provincie Utrecht.

23. Realiseren integrale verstedelijking Spoor- en A1-zone Amersfoort

Binnen Amersfoort concentreert de integrale verstedelijkingsopgave zich in de binnenstedelijke Spoorzone rondom de Metropoolpoorten Amersfoort Centraal (locatie Langs Eem en Spoor) en Amersfoort Schothorst (locatie Hoefkwartier) en op een uitleglocatie in de A1-zone (locatie Vathorst-Bovenduist). Tot 2040 gaat het in de Spoorzone om 7.000 tot 9.000 woningen en in de A1-zone om 3.000 woningen. Daarnaast worden elders binnenstedelijk enkele duizenden woningen toegevoegd. Indien na 2035 blijkt dat een aanvullende behoefte ontstaat, is de Spoorzone het zoekgebied voor de realisatie van nog eens 2.000 extra woningen. Ingezet wordt daarbij op het laten meegroeien van het aantal arbeidsplaatsen. Tezamen vormen bovengenoemde locaties het grootschalige NOVEX-woningbouwgebied Spoor- en A1-zone Amersfoort (10.000-14.000 woningen). Dit is onderdeel van het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort. Het is een dynamisch gebied met een mix functies zoals wonen, werken, leren, commerciële en maatschappelijke voorzieningen, duurzame mobiliteit, water en groen.

De kansrijke integrale stedelijke ontwikkeling rond Metropoolpoorten Amersfoort Centraal en Amersfoort Schothorst vraagt om een blijvend, goede aantakking op het (inter)nationale netwerk van Intercity's, hoge frequenties en oplossing van de externe veiligheidsproblematiek rond het spoor. Dit vergt nationale keuzes over het hoofdspoorwegennet. Voor de wegbereikbaarheid is het belangrijk welke nationale keuzes worden gemaakt ten aanzien van de aanpak A1/A28 knooppunt Hoevelaken.

De huidige infrastructuur in en rond Amersfoort loopt tegen haar grenzen aan. Voegen we daar de ambitie van 16.000 extra woningen en bijbehorende werklocaties tot 2040 aan toe, dan leidt dat tot bereikbaarheidsknelpunten in stad en regio. Daarom zijn in het BO MIRT van 11 november 2022 afspraken gemaakt over investeringen in een multimodaal mobiliteitspakket voor Amersfoort. Met de uitvoering van dit pakket én de aanpak van A1/A28 knooppunt Hoevelaken zijn voorlopig geen grootschalige ingrepen op het hoofdwegennet nodig. Op termijn is de ontwikkeling van een snel en frequent stervormig Bus Rapid Transit-systeem randvoorwaardelijk voor het ontwikkelen van locaties na 2030. En het bieden van een volwaardig alternatief voor de auto voor de inwoners van de regio met bestemming Amersfoort. Hiervoor wordt in U Ned verband gewerkt aan de Mobiliteitsagenda Amersfoort, een uitwerking van de Mobiliteitsstrategie 2040.

Voor een groene en gezonde groei van Spoor- en A1-zone Amersfoort zijn naast bereikbaarheidsinvesteringen ook investeringen in gebiedsgerichte maatregelen nodig. Zo zijn in het BO Leefomgeving van 15 juni 2023 afspraken gemaakt over de inzet van middelen om verplaatsing van bedrijven met een milieuhindercirkel in locatie Langs Eem en Spoor mogelijk te maken. Hierdoor kunnen op deze locatie nieuwe woningen en werklocaties worden gerealiseerd. Deze investeringen zijn een steun in de rug, maar er is meer nodig. Vraagstukken als stikstof, netcongestie, voldoende groen- en (drink) watervoorzieningen vragen om gezamenlijke oplossingen.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid

en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 1, 2, 3, 7, 9, 14 en 15.

Informatiebron: Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort Centraal, Concept Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort (U Ned), Woondeal 2022-2030 Regio Amersfoort.

24. Realiseren integrale verstedelijking Foodvalley inclusief hoogwaardig OV

Om de integrale verstedelijking binnen Foodvalley vorm te geven, wordt in deze regio provinciegrens ontkennend samengewerkt. Dit gebeurt in het NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley (waar Utrechtse gemeenten Renswoude, Rhenen en Veenendaal onderdeel vanuit maken) en in het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort (waar Gelderse gemeenten Barneveld en Nijkerk (ook onderdeel vanuit maken).

Met name in Foodvalley Zuid is een schaa sprong in stedelijkheid mogelijk. In en rond de kernen Veenendaal (provincie Utrecht), Ede en Wageningen (provincie Gelderland) kunnen tot 2040 25.000 nieuwe woningen en bijbehorende werklocaties worden gerealiseerd. Dit is een relatieve groei van circa 30%. In de eerste plaats vraagt dit om aanpassing en groei van het nationale en regionale mobiliteitsnetwerk voor spoor en weg. Ten tweede vraagt dit om fundamentele verbeteringen in met name hoogwaardige OV- en fietsverbindingen. En om oplossingen voor bestaande knelpunten, zoals de aansluiting A1-A30. De toenemende verstedelijkingsdruk gecombineerd met de ambitie tot behoud en versterking van groen en landschap kan alleen ruimtelijk ingepast worden met meer binnenstedelijke ontwikkeling.

Voor het Utrechtse deel van dit gebied geldt dat in Veenendaal transformatie plaatsvindt in de Spoorzone.

Met deze transformatie wordt ruimte gecreëerd voor ruim 3.000 nieuwe woningen tot en met 2030 in een stedelijke context dichtbij station Veenendaal Centrum. Hier spelen wel extra uitdagingen vanwege het gebrekkige onderliggende OV-netwerk. Met deze ontwikkeling wordt ernaar gestreefd om ook de mobiliteitstransitie, klimaatadaptatie en vergroening verder vorm te geven. Tevens wordt bezien of bestaande netcapaciteit van aanwezige bedrijven kan worden ingezet om woningbouw mogelijk te maken. Spoorzone Veenendaal is één van de vijf locaties die tot grootschalig NOVEX-woningbouwgebied Foodvalley behoren. Tijdens het BO MIRT van 10 november 2022 zijn afspraken gemaakt over middelen voor een multimodaal mobiliteitspakket voor dit gebied. In het BO Leefomgeving van 13 juni 2023 zijn afspraken gemaakt over investeringen in de afkoop van milieucirkels en in de aanleg van een stadspark in Spoorzone Veenendaal.

Ook locatie Veenendaal-De Klomp (op grondgebied gemeenten Ede, Renswoude en Veenendaal) is één van de vijf locaties die tot grootschalig NOVEX-gebied Foodvalley behoren. Deze locatie is voor na 2030 in beeld voor zowel woningbouw als realisatie van werklocaties dicht op het Intercity-station. Een integrale ontwerpaanpak is nodig om bodem- en water sturend goed vorm te geven. Randvoorwaarde is het eerst realiseren van het groenblauwe raamwerk. Tot slot is voor dit tijdvak ook de locatie De Meent ten zuidoosten van Veenendaal (gemeente Rhenen) in beeld. Hier zal eveneens een integrale ontwerpaanpak nodig zijn en vraagt mobiliteit een nadere verdieping.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 1, 2, 3, 7, 9, 14, en 15.

Informatiebron: Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley, Regioarrangement Foodvalley, Omgevingsvisie provincie Utrecht.

25. Uitwerken integrale ontwikkeling Regiopoorten tot een complementair netwerk

Voor het accommoderen van een deel van de groei van de verstedelijking in NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort bieden de Regiopoorten Bilthoven, Breukelen, Bunnik, Driebergen-Zeist, Houten, Vianen, Woerden en Zeist Noord (provincie Utrecht) en Barneveld en Nijkerk (provincie Gelderland) potentie. Binnen het Rijk-regioprogramma U Ned is een programmalijn opgezet om de ontwikkeling van deze Regiopoorten gezamenlijk een stap verder te brengen. Het doel is om woningen, werklocaties en commerciële en maatschappelijke voorzieningen in de nabijheid van de OV-knooppunten te concentreren en deze onderdeel te laten zijn van een multimodaal mobiliteitsstelsel. Voor de ontwikkeling op korte, middellange en lange termijn vindt onderzoek plaats naar de potentie van de Regiopoorten. Daarnaast wordt per Regiopoort een onderscheidend kwalitatief profiel opgesteld. Daarbij gaat het om een integrale aanpak, dus deze betreft zowel wonen, werken, mobiliteit, energie, klimaat, water, groen, natuur, landschap, erfgoed en gezondheid.

Er is veel potentie voor ruimtelijke economische ontwikkeling en versterking van de verblijfskwaliteit en recreatieve verbindingen. Daarnaast hebben de Regiopoorten een belangrijke functie in het realiseren van een modal shift naar gezonde en duurzame mobiliteit als goed bereikbare woon- en werkplek en als multimodale hub voor de bredere omgeving.

Versnellingsmogelijkheden voor verstedelijking tot en met 2030 zijn uitgewerkt en voorzien van concrete investeringsvoorstellen voor de korte termijn die terugkomen in de Korte Termijn Aanpak, Goedopweg (Rijk-regioprogramma U Ned) en versnellingsafspraken woningbouw en mobiliteit (BO Leefomgeving en BO MIRT 2022). Voor de middellange termijn worden deze voorstellen nog verder uitgewerkt in de Aanpak 2030 (Rijk-regioprogramma U Ned) en programma Groen Groeit Mee. De ontwikkeling van de Regiopoorten zal op de korte en de middellange termijn extra investeringen vergen, die Rijk en regio gezamenlijk verder uit zullen werken onder andere in het Adaptief Programma en de Regionale Investeringsagenda van NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 1, 2, 3, 7, 9, 14, en 15.

Informatiebron: Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij, Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort Centraal, concept Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort, Synergiedocument (Rijk-regioprogramma U Ned), Omgevingsvisie provincie Utrecht.

26. Faciliteren van de doorontwikkeling van het Utrecht Science Park

In en rond de provincie Utrecht is er sprake van een sterke ruimtelijke verwevenheid aan economische clusters van kennisinstellingen, proeftuinen en bedrijven. Niet voor niets is Utrecht door de Europese Commissie benoemd als de meest competitieve regio van Europa. De aanwezige economische clusters Life Sciences & Health, Earth & Sustainability, Media & Tech en Agrifood

vormen met de juiste overheidsondersteuning een kansrijk uitgangspunt voor de ontwikkeling van slimme toepassingen voor gezond stedelijk leven en circulaire economie.

Daarbinnen heeft het Utrecht Science Park (Utrecht en Bilthoven) zich ontwikkeld tot het hart van de gezondheid gerelateerde economie in Nederland. Het is een dynamisch gebied waar dagelijks meer dan 55.000 studenten en 30.000 medewerkers naar toe reizen om te leren, werken, onderzoeken, ontwikkelen en zorg te verlenen. Een gebied met een unieke concentratie van (inter)nationale kennisinstellingen, proeftuinen en bedrijven waar ontmoeten, samenwerken, kennis delen en innoveren centraal staan. Daarnaast wonen er al 3.000 studenten en dit aantal is groeiende. De snelle maatschappelijke veranderingen op het gebied van klimaat, demografie, mobiliteit en ICT-toepassingen hebben ook gevolgen voor huisvesting van functies, inrichting, energievoorziening en bereikbaarheid van het Utrecht Science Park.

Het is belangrijk dat het Utrecht Science Park nu en in de toekomst een levendige plek is waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en zich prettig voelen door de gezonde leefomgeving. Met gebouwen die geschikt zijn voor hun doel en die voldoen aan de eisen van deze tijd. Omdat ontmoeten steeds belangrijker wordt, raken binnen en buiten steeds meer met elkaar verbonden. Daar horen ook een kwalitatief hoogwaardige, klimaatadaptieve en natuurinclusieve inrichting van de openbare ruimte en bescherming en benutting van de uitzonderlijke universele waarde van Werelderfgoed Hollandse Waterlinies bij. Verduurzaming van het Utrecht Science Park is daarbij een vanzelfsprekend uitgangspunt, zowel op gebieds- als op gebouwniveau.

Voor de ontwikkeling van het Utrecht Science Park is het meegroeien van de bereikbaarheid randvoorwaardelijk. Op basis van de bezetting in 2019 en de verwachte groei zullen er capaciteitsproblemen op de Uithoflijn/tram 22 ontstaan. De MIRT-verkenning 'OV en Wonen' (Rijk-regioprogramma U Ned) verkent oplossingen om de bereikbaarheid van Utrecht Science Park te vergroten. Frequentieverhoging op de Uithoflijn/tram 22, HOV-bussen/Bus Rapid Transit via de Waterlinieweg en een tweede busbaan op het Utrecht Science Park zijn mogelijke oplossingsrichtingen. Uit de binnen het Rijk-regioprogramma U Ned uitgevoerde Gebiedsonderzoeken 'Metropoolpoorten Utrecht Nabij' en Mobiliteitsstrategie 2040 blijkt dat een hoogwaardige OV-ontwikkeling op de OV-as Merwedelijn – binnenstadsas een mogelijk wenkend perspectief kan zijn om Rijnenburg, Groot Merwede, Utrecht Centraal, Utrecht centrum en Utrecht Science Park op een goede wijze met elkaar te verbinden. Ook een koppeling met een hoogwaardige OV-verbinding tussen het Utrecht Science Park via Vollenhove-Zeist naar Amersfoort behoort bij dit perspectief.

Adressering: Omgevingsbeleid Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht, randvoorwaarden en condities Rijksoverheid en provincie Utrecht.

Relevante uitdagingen uit het 2e tussenproduct: 2, 3, 7, 9, 14, 15 en 16.

Informatiebron: Gebiedsonderzoeken Metropoolpoorten Utrecht Nabij, Mobiliteitsstrategie 2040, Synergiedocument (Rijk-regioprogramma U Ned), Economische visie provincie Utrecht.

AGENDAART

Nationaal - Positie

Niet locatie specifiek

- 1
- 2
- 5
- 14
- 18

3

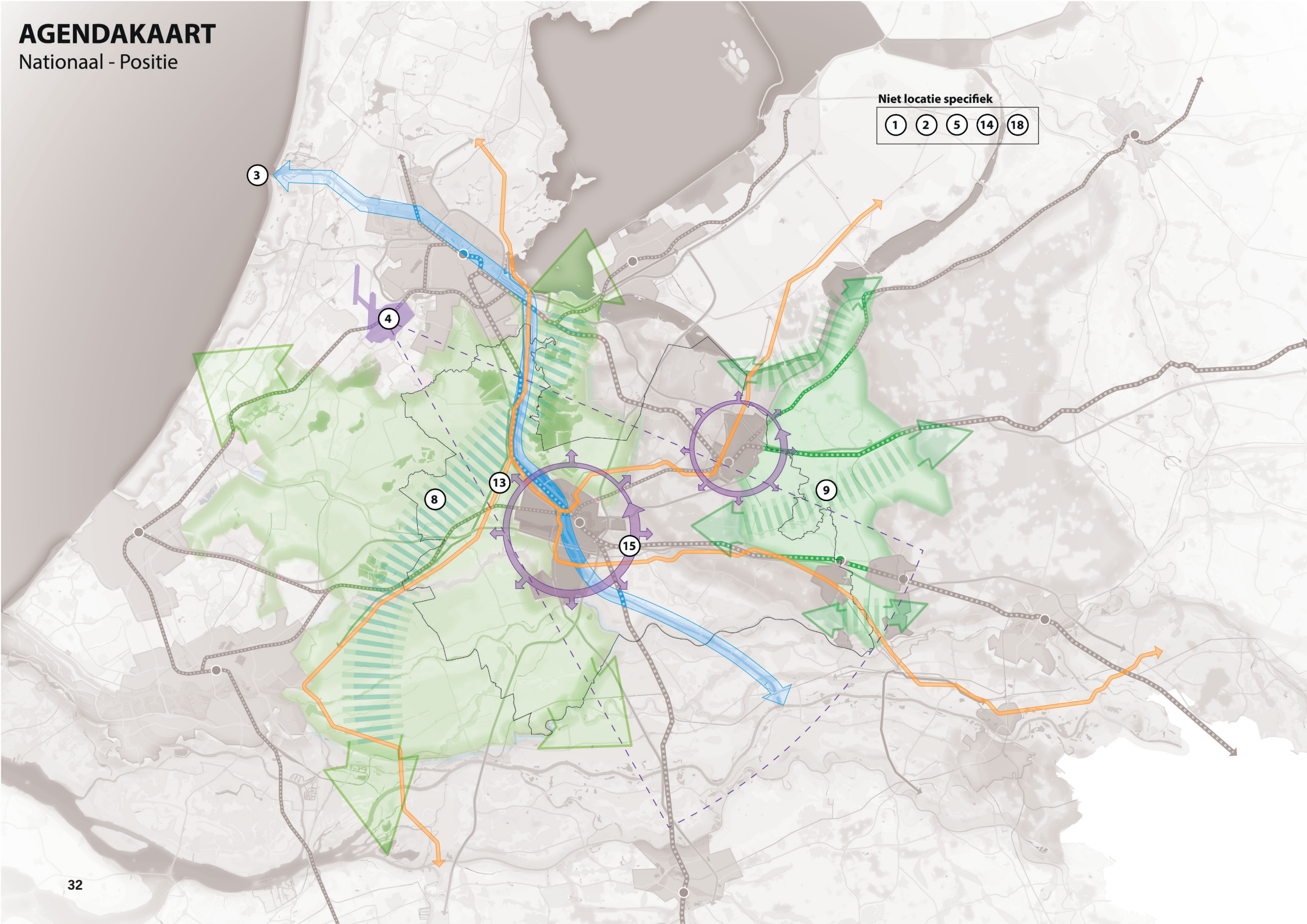
4

8

13

15

9

Legenda Agendakaart Nationaal – Positie

Overkoepelend

- ① Operationaliseren bodem en water sturend met heldere randvoorwaarden en condities
- ② Garanderen zoetwatervoorziening en versterken drinkwatervoorziening
- ③ Versterken waterveiligheid en bepalen adaptatiestrategie zeespiegelstijging
- ④ Verminderen overlast Schiphol in zowel geluids- als luchtkwaliteit
- ⑤ Stimuleren van de transitie naar circulaire en biobased economie

Agenda Rijksoverheid: Ruimtelijke Beleid Nova Ruimte
 Agenda Rijksoverheid: Randvoorwaarden en condities
 Agenda Provincie: Ruimtelijk beleid OpU
 Agenda Provincie: Randvoorwaarden en condities
 Onderzoeksagenda

Perspectief 1: perspectief voor landbouw en natuur

- ⑧ Aanpakken opgaven Groene Hart en verbinden met omliggende landschappen
- ⑨ Aanpakken opgaven Gelderse Vallei en verbinden Utrechtse Heuvelrug en Veluwe

Perspectief 2: ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie

- ⑬ Versterken aansluiting op landelijk elektriciteitsnetwerk
- ⑭ Voorsorteren op een toekomstbestendig en duurzaam energiesysteem
- ⑮ Optimaliseren bereikbaarheid via (inter)nationale hoofdinfrastructuur voor spoor en weg

Perspectief 3: leefbare steden en regio's

- ⑱ Vormgeven aan schaa sprong voor een samenhangend multimodaal mobiliteitssysteem

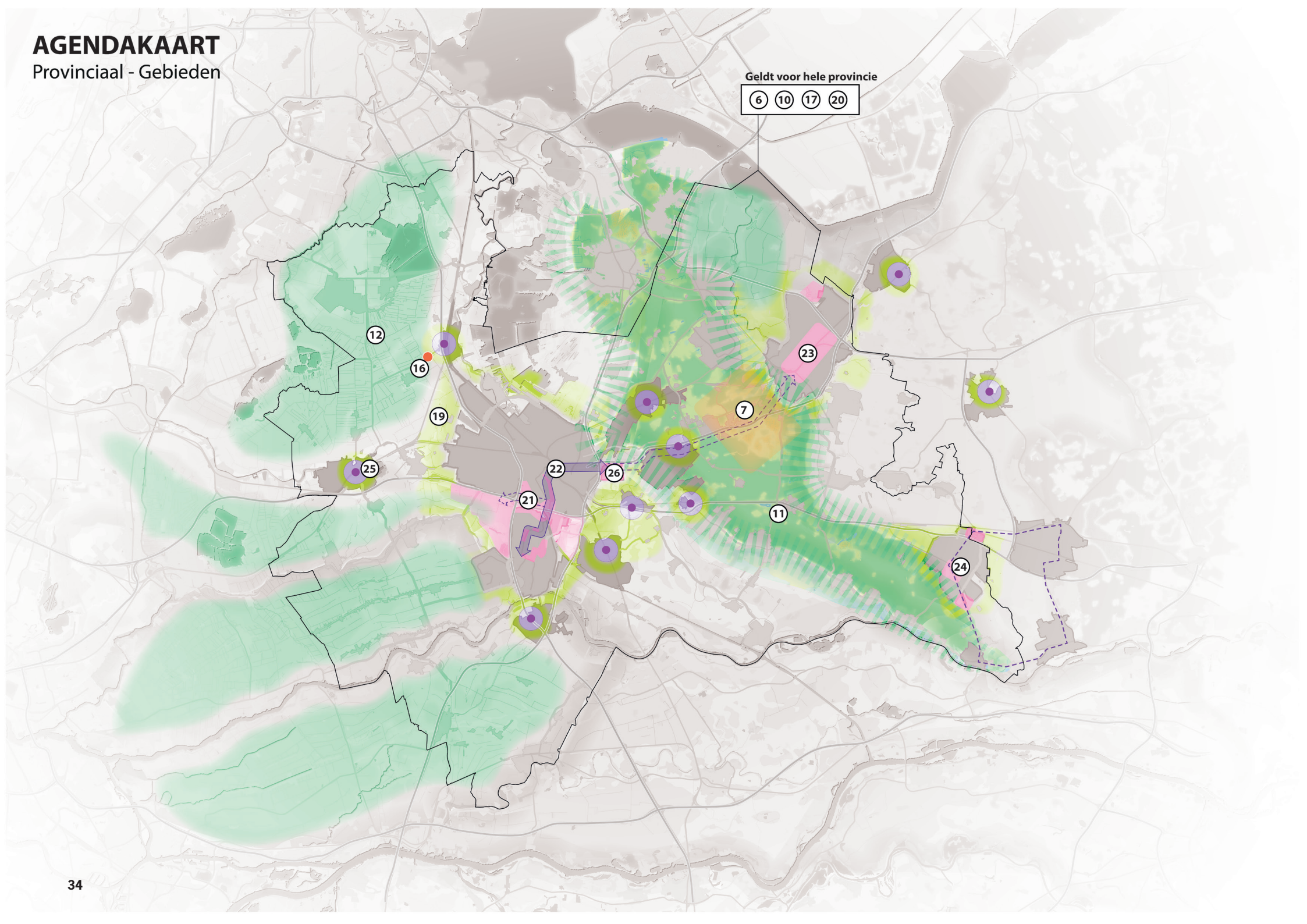

AGENDAKAART

Provinciaal - Gebieden

Geldt voor hele provincie

6 10 17 20

Legenda Agendakaart Provinciaal – Gebieden

Agenda Rijksoverheid: Ruimtelijke Beleid Nota Ruimte
 Agenda Rijksoverheid: Randvoorwaarden en condities
 Agenda Provincie: Ruimtelijk beleid OpU
 Agenda Provincie: Randvoorwaarden en condities
 Onderzoeksagenda

Overkoepelend

- ⑥ Versterken van gebieden met kwaliteiten van rust, stilte, ruimte en donkerte
- ⑦ Inzetten op integrale en gebiedsgerichte aanpak defensieterrainen

Perspectief 1: perspectief voor landbouw en natuur

- ⑩ Versterken integrale aanpak landelijk gebied
- ⑪ Opwaarderen Utrechtse Heuvelrug en flanken tot een samenhangende landschappelijke eenheid
- ⑫ Versnellen van aanpak bodemdaling en vernatten veenweidegebied

Perspectief 2: ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie

- ⑯ Opwaarderen hoogspanningsstation en onderverdeelsstations in balans met Utrechtse kwaliteiten
- ⑰ Sturen op het bieden van voldoende ruimte voor de (circulaire) ondernemingen

Perspectief 3: leefbare steden en regio's

- ⑲ Ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige groenblauwe overgangen tussen stad en land
- ⑳ Verbeteren kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving
- ㉑ Realiseren integrale verstedelijking Groot Merwede en in samenhang met Rijnenburg
- ㉒ Realiseren ondergrondse Merwedelijn als eerste segment hoogwaardige OV-ontwikkeling
- ㉓ Realiseren integrale verstedelijking Spoor- en A1-zone Amersfoort
- ㉔ Realiseren integrale verstedelijking Foodvalley inclusief hoogwaardig OV
- ㉕ Uitwerken integrale ontwikkeling Regiopoorten tot een complementair netwerk
- ㉖ Faciliteren van de doorontwikkeling van het Utrecht Science Park

5. OPZET PROVINCIAAL RUIMTELIJK VOORSTEL UTRECHT

In het proces naar een ruimtelijk voorstel heeft de provincie Utrecht drie tussenproducten opgeleverd:

- Het 'Scopedocument' (28 februari 2023);
- De 'Notitie Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen' (16 mei 2023);
- De 'Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht' (6 september 2023).

Deze drie tussenproducten vormen gezamenlijk de contouren van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Dit wordt een zelfstandig te lezen eindproduct.

Dit eindproduct start met de agenderende conclusies uit voorliggend document. De agendering zal gepresenteerd worden via integrale, samenhangende gebiedsenveloppen. Deze worden onderbouwd via de denkrichtingen uitdagingen, kansen en methodiek uit de vorige twee tussenproducten. En via extra toe te voegen informatie over de ontwikkelingen tot en met 2030 en de provinciale ruimtelijke doorrekening van de omvang van de opgaven. Dit leidt tot de volgende globale inhoudsopgave:

1. Inleiding;
2. Agendering in perspectieven en randvoorwaarden;
3. Voorstel voor positionering, kansen en uitdagingen, richtinggevende principes;
4. Samenwerking, proces en gebruikte methodiek;
5. Beantwoording vragen startpakket en beschrijving kwaliteiten en geplande ontwikkelingen;
6. Doorkijk naar Ruimtelijk Arrangement Rijk – Provincie Utrecht.

Bij het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht worden 5 bijlagen gevoegd:

- a. Overzicht en focus vragen NOVEX-startpakket;
- b. Dashboard Beantwoording vragen NOVEX-startpakket;
- c. Tabel Agenda Ruimtelijk Voorstel Utrecht;
- d. Verantwoording gebruikte bronmateriaal en onderbouwing locatiekeuzes;
- e. Beantwoording vragen NOVEX-startpakket (losse bijlage vanwege het aantal pagina's).

Het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht vormt de basis voor drie producten:

- Het wijzigen van de Nationale Omgevingsvisie naar de nieuwe Nota Ruimte;
- De eerste wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht;
- Het Ruimtelijk Arrangement Rijk – Provincie Utrecht. Hiervoor wordt het ruimtelijk voorstel opgebouwd langs de drie perspectieven uit de Ruimtelijke Ordeningsbrief van de Rijksoverheid en langs de zeven thema's uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht. In het hoofdstuk agendering wordt aangegeven welk onderdeel op welk product voorsorteert.

Het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht is dus mede de opstap naar het Ruimtelijk Arrangement Rijk- provincie Utrecht. Hierin worden wederkerige bestuurlijke afspraken gemaakt over:

1. Ruimtelijke inpassing en uitvoering van nationale en provinciale opgaven tot en met 2030;
2. Vervolgonderzoeken voor nationale en provinciale opgaven tot en met 2050;
3. Uitvoering van de Ontwikkelperspectieven van de NOVEX-gebieden;
4. Verwerking van het ruimtelijk voorstel in Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht.

In het doorlopen proces sinds het uitkomen van het NOVEX-startpakket heeft de provincie Utrecht de Utrechtse regio's, gemeenten en waterpartners betrokken. Waar nodig spreekt de provincie Utrecht namens deze partners. Ter voorbereiding hiervan verloopt de afstemming via de diverse provinciale uitwerkingen van nationale programma's en NOVEX-gebieden.

Het Ruimtelijk Arrangement Rijk-provincie Utrecht vindt de basis in de kaarten en toelichtende teksten van de agendering voor gebieden en positionering uit het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. En in de agendering voor randvoorwaarden uit datzelfde voorstel.

Het Ruimtelijk Arrangement Rijk-provincie Utrecht is een bestuursovereenkomst, te sluiten door de dagelijks besturen van beide overheidslagen. De afspraken die hierin opgenomen worden kunnen richtinggevend zijn, maar niet kaderstellend. Daarom is het van groot belang dat er afspraken gemaakt worden over verwerking van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht in Nota Ruimte en Omgevingsvisie provincie Utrecht. Deze afspraken gaan over nieuw te maken richtinggevende structurerende keuzes door algemeen besturen bij omgevingsvisies. Dit zijn dan afspraken voor het agenderen van vraagstukken bij het opstellen van de nieuwe Nota Ruimte en de Omgevingsvisie provincie Utrecht. In dat kader vindt dan participatie en het opstellen of aanvullen van een Plan MER plaats.

In het NOVEX-startpakket en in tussentijdse documenten is al enig beeld gegeven van het soort afspraken dat gemaakt wordt via het ruimtelijk arrangement. Wij kunnen ons hierin vinden en sommen dit graag op:

- Zo concreet mogelijke afspraken, met aandacht voor draagvlak (participatie), fasering, uitvoerbaarheid (procedures, regelgeving, capaciteit) en actiehouder;
- Uitvoeringsafspraken over de inzet van instrumenten voor de uitwerking/realisatie van doelen, ambities en keuzes waarvan de kaders reeds vastliggen in de NOVI en POVI's (waarbij een MER en participatie heeft plaatsgevonden);
- Afspraken over structurerende richtinggevende keuzes waarin de wettelijk vereiste procedures (waaronder Plan MER en participatie) parallel lopen aan deze NOVEX-cyclus, zoals rond het nationaal programma RES en de gebiedsprogramma's NPLG;

- Afspraken over nieuw te maken richtinggevende structurerende keuzes bij omgevingsvisies van Rijk, provincies of gemeenten;
- Afspraken over vervolgvragen en onderzoeken over opgaven die nu nog niet concreet genoeg zijn of waarover nog te weinig informatie op tafel ligt;
- Integrale en/of sector-overstijgende afspraken;
- Afspraken over ruimtelijk structurerende keuzes voor de uitvoering van ontwikkelperspectieven van NOVEX-gebieden.

BIJLAGEN

- **STAND VAN ZAKEN NOVEX-GEBIEDEN**
 - Utrecht-Amersfoort
 - Arnhem-Nijmegen-Foodvalley
 - Groene Hart
 - Regio Schiphol
- **STAPELKAART**
- **FOCUSGEBIEDENKAART**

BIJLAGE: STAND VAN ZAKEN NOVEX-GBIEDEN

Er is sprake van een wisselwerking tussen de Utrechtse NOVEX-gebieden en het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. In deze bijlage wordt de stand van zaken van de NOVEX-gebieden in de provincie Utrecht weergegeven:

- Utrecht-Amersfoort;
- Arnhem-Nijmegen-Foodvalley;
- Groene Hart;
- Regio Schiphol.

In NOVEX-gebieden werken Rijk, provincie(s), gemeenten en waterschappen samen om de komende jaren al te starten met de invulling van grote ruimtelijke opgaven. Hiertoe maken de overheden een gezamenlijk ontwikkelperspectief en een uitvoeringsagenda (inclusief een regionale investeringsagenda). De samenwerking in NOVEX-gebieden heeft dus een wezenlijk ander karakter, met een rol van de provincie als samenwerkingspartner, dan de samenwerking voor het ruimtelijk voorstel waarbij de provincie de regie heeft.

De ontwikkelperspectieven zijn belangrijke bouwstenen voor het ruimtelijk voorstel van de provincie Utrecht. Tegelijk kan het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht ook kaders meegeven aan de ontwikkelperspectieven voor de NOVEX-gebieden.

NOVEX-GBIED UTRECHT-AMERSFOORT

Opdracht uit het NOVEX-Startpakket

De verdere ontwikkeling van verstedelijking en bereikbaarheid i.r.t. andere opgaven waar gezamenlijk aan wordt gewerkt in het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort. In Utrecht zijn de opgaven ten aanzien van water en bodem sterk gerelateerd aan de verstedelijkingsopgave. Zowel voor wat betreft de woningbouwopgave en het klimaatbestendig maken van steden als voor het vergroten van de recreatieve functie van het buitengebied. Ook de stikstofproblematiek raakt in deze provincie aan de woningbouw.

Achtergrondinformatie uit het NOVEX-Startpakket

Het aantal mensen dat woont, werkt en studeert in de Metropoolregio Utrecht (regio's U16 en Amersfoort) stijgt harder dan waar dan ook in Nederland. Om die groei op te vangen, zijn er in 2040 ongeveer 165.000 woningen nodig en locaties voor ruim 100.000 banen. Om antwoord te geven op de vraag hoe deze forse groei van wonen en werken op te vangen én hoe tegelijk bereikbaar, leefbaar en groen te blijven, zijn het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij (2020) en het Ontwikkelbeeld regio Amersfoort Centraal! (2021) opgesteld. Hiermee kan het motto van de Metropoolregio Utrecht – gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen – bewaard worden. In november 2021 hebben Rijk en regionale partijen afgesproken dat beide documenten samen één verstedelijkingsstrategie op grond van de NOVI vormen. Partijen hebben zich aan deze verstedelijkingsstrategie gecommitteerd en gebruiken het als vertrekpunt voor nader onderzoek, uitwerking en doorwerking in eigen omgevingsbeleid. In de RO-brief van het kabinet (2022) is vervolgens aangegeven dat het verstedelijkingsgebied

Utrecht-Amersfoort verder wordt ontwikkeld en voortaan de status van NOVEX-gebied heeft. Binnen het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort liggen twee grootschalige NOVEX-woningbouwgebieden: Groot Merwede (Utrecht en Nieuwegein) en Spoor- en A1- zone Amersfoort. Het ontwikkelperspectief gaat daarbij de nadruk leggen op nabijheid als het leidende principe, Groen Groeit Mee en een schaa sprong in mobiliteit.

Stand van zaken Scopedocument

Het gebied Utrecht-Amersfoort is NOVEX-gebied geworden vanwege de complexiteit en urgentie van de opgave voor verstedelijking, bereikbaarheid, groen en leefbaarheid (en de brede randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn) en de gezamenlijke aanpak en strategie die er al is ontwikkeld. De twee verstedelijkingsstrategieën die er liggen, Ontwikkelperspectief 'Utrecht Nabij' en Ontwikkelbeeld 'Regio Amersfoort centraal!', worden samengevoegd tot het Ontwikkelperspectief voor het NOVEX-gebied. Naast samenvoegen vraagt het maken van het ontwikkelperspectief ook om aanvullen op een aantal punten, zoals klimaat en energie, en om actualiseren op ontwikkelingen die na het opstellen van deze strategieën hebben plaatsgevonden, zoals de besluitvorming in het BO MIRT in november 2022. De afspraken die in U Ned-verband (de governance) zijn gemaakt voor de uitvoering van Utrecht Nabij en Regio Amersfoort Centraal! (inclusief de uitwerking van de programmatische aanpak en programmatische financiering) zijn al het begin van de uitvoeringsagenda (inclusief regionale investeringsagenda) die ook voor het NOVEX-gebied wordt opgesteld..

Stand van zaken

Notitie denkrichtingen, uitdagingen en kansen

Inzet is om het Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort te agenderen voor de U Ned Programmaraad van 22 mei 2023 en vervolgens ter vaststelling te agenderen voor het BOL Noordwest van 15 juni 2023. Het ontwikkelperspectief kan daarmee als input dienen voor het derde tussenproduct van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht.

Huidige stand van zaken

In de Statenbrief Uitkomst Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) Noordwest 15 juni 2023 is het volgende aangegeven: "In het BOL Noordwest is het concept van het Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort 'Gezond groeien in nabijheid' besproken. Dit concept is opgesteld op basis van het Ontwikkelperspectief 'Utrecht Nabij' en het Ontwikkelbeeld 'Regio Amersfoort Centraal!' en gaat uit van eerder gemaakte structurerende keuzes." "Tevens is in het BOL Noordwest afgesproken om op basis van het Ontwikkelperspectief een Adaptief Programma en Regionale Investeringsagenda op te stellen. Het definitieve Ontwikkelperspectief en een eerste versie van het Adaptief Programma en Regionale Investeringsagenda zullen op het BO MIRT Noordwest van 7 november 2023 worden geagendeerd." Het Rijk bevestigt in de Kamerbrief Bestuurlijke Overleggen Leefomgeving 2023 (ministerie van BZK) dat tijdens het BO MIRT 2023 "de voortgang wordt besproken van de afspraak 'groenblauw raamwerk' uit het BO MIRT 2022, en dat het Rijk met Noord-Holland en Utrecht in gesprek gaat over het opstellen van businesscases voor NOVEX-verstedelijkingsgebieden,

waarbij ook groen in en in de omgeving van de stad wordt meegenomen.” De Kamerbrief stelt verder: “Ook voor het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort is aan de hand van het concept Ontwikkelperspectief ‘Gezond groeien in nabijheid’ gesproken over dit soort opgaven. In bijzonder is afgesproken om samen de groenopgave in en om de stad inzichtelijk te maken met de daaraan verbonden kosten en financieringsmogelijkheden. Voor Utrecht-Amersfoort en de MRA is afgesproken dat het Rijk de komende periode start met gesprekken in deze regio’s over het opstellen van concrete businesscases voor de opgave groen in en om de stad.”

Wat staat er in het concept ontwikkelperspectief? Dit ontwikkelperspectief bevat geen nieuwe structurerende keuzes. Bij het opstellen van het concept is van het volgende uitgegaan: ‘Utrecht Nabij’ en ‘Regio ‘Amersfoort Centraal!’ zijn de basis voor dit Ontwikkelperspectief. Respectievelijk de ‘zeven samenhangende principes’ van Utrecht Nabij en de ‘gezamenlijke pijlers’ van Regio Amersfoort Centraal! zijn gebruikt voor de drie overkoepelende uitgangspunten die in dit perspectief worden beschreven:

1. Robuust groenblauw raamwerk en divers landschap dat meegroeit en goed bereikbaar is.
2. Verstedelijken in drie type milieus: metropoolpoorten, regiopoorten en vitale kernen.
3. Systeemsprong voor een samenhangend multimodaal mobiliteitssysteem.

Het gezamenlijk kaartbeeld is opgebouwd vanuit de beide regionale kaarten, waar dat ten behoeve van eenduidigheid nodig was is gebruik gemaakt van andere gezamenlijke bronnen (bv. Mobiliteitsstrategie). Actualisering heeft plaatsgevonden op basis van

gezamenlijk genomen besluiten (BO MIRT 2022), zoals de mobiliteitsstrategie en informatie uit de gebiedsonderzoeken metropoolpoorten. Aanvulling heeft plaatsgevonden met nieuwe thema’s en accenten, die voortkomen uit het startpakket fysieke leefomgeving. Deze thema’s worden geagendeerd, en worden meegenomen in de verdere uitwerking.

Het concept Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort “Gezond groeien in nabijheid” is toegankelijk via de link <https://www.programma-uned.nl/relevante+documenten/default.aspx>.

NOVEX-GEBIED ARNHEM-NIJMEGEN-FOODVALLEY

Opdracht uit het NOVEX-startpakket

De verdere ontwikkeling van verstedelijking en bereikbaarheid in relatie tot andere opgaven waar gezamenlijk aan wordt gewerkt in het NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley (voor het deel van de Regio Foodvalley dat in de Provincie Utrecht ligt). In Utrecht zijn de opgaven ten aanzien van water en bodem sterk gerelateerd aan de verstedelijkingsopgave (en ook aan de landbouwopgave). Zowel voor wat betreft de woningbouwopgave en het klimaatbestendig maken van steden als voor het vergroten van de recreatieve functie van het buitengebied. Ook de stikstofproblematiek raakt in deze provincie aan de woningbouw.

Achtergrondinformatie uit het NOVEX-Startpakket

Voor dit gebied is de verstedelijkingsstrategie 'Meer landschap, meer stad' opgesteld, gericht op realisatie van 100.000 woningen (40.000 woningen Regio Foodvalley en 60.000 woningen Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen) tot 2040 en bijbehorende arbeidsplaatsen tot 2040. In deze strategie is natuurontwikkeling een belangrijk onderdeel. Voor delen van dit gebied ligt er ook een belangrijke opgave als het gaat om natuurversterking en landbouwtransitie. De sleutelgebieden voor woningbouw zijn Spoorzone Arnhem-Oost, Nijmegen-West en Foodvalley-Zuid. De woningbouwopgave zal worden ingezet om het karakter en de kwaliteit van de Groene Metropool (natuur, klimaat, gezondheid en economie) te vergroten. De verstedelijkingsstrategie wordt in samenwerking tussen Rijk en regio's verder uitgewerkt om te komen tot het ontwikkelperspectief en uitvoeringsafspraken. Onder andere voor het programmeren van nieuwe woningen bij voorkeur binnen

bestaand stedelijk gebied nabij (H)OV-knopen en met versterking van groenblauwe structuren. Ook is de inzet om leefomgevingen te maken met een menging van functies en voldoende groen. Tussen de gebouwde gebieden wordt in totaal zo'n 5.000 hectare toegankelijk wordt voor medegebruik (recreatie) en er blijft een groene bufferzone tussen de kernen.

Stand van zaken Scopedocument

Het proces om te komen tot een Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley wordt gecoördineerd vanuit de Provincie Gelderland. In samenwerking met het Rijk, de provincie Utrecht, de twee regio's, gemeenten en waterschappen wordt een ontwikkelperspectief uitgewerkt voor dit gebied, met bijzondere aandacht voor verstedelijking, landelijk gebied en energie. Op het gebied van verstedelijking is daarbij de recent vastgestelde Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley leidend. Op het niveau van Foodvalley wordt een bestuurlijk integrerende tafel gevormd waarop de verschillende onderwerpen met elkaar worden afgestemd en besluitvorming in de daartoe bevoegde gremia voorbereid. Daarbij is het streven om tot één ontwikkelperspectief te komen dat doorwerkt in beide Provinciale Ruimtelijke Voorstellen. Op dit moment werken partijen samen aan een aanpak om te komen tot een goede sturing hierop.

Stand van zaken

Notitie denkrichtingen, uitdagingen en kansen

In beide regio's van het NOVEX-gebied (Arnhem-Nijmegen en Foodvalley) wordt gewerkt aan een regioarrangement dat als bouwsteen dient voor het ontwikkelperspectief.

Dit proces is in ontwikkeling, waarbij de bij het BO MIRT 2022 vastgestelde Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley, de Regionale Energiestrategieën en het UPLG (voor provincie Gelderland: VLGG en RPLG) bouwstenen zijn om invulling te geven aan deze arrangementen. Het eerste tussenproduct van het regioarrangement Foodvalley wordt in mei opgeleverd en besproken. Hierin worden ook waar mogelijk de schuurpunten benoemd, die zich in dit gebied onder andere bevinden op het gebied van het realiseren van de randvoorwaarden voor duurzame verstedelijking (middelen voor Groen en mobiliteit), (beschikbaarheid) energie en de transitie landelijk gebied.

Eind mei 2023 zal ook worden gestart met het schrijven van het ontwikkelperspectief met als insteek te komen tot een adaptief perspectief waarin de bestaande Verstedelijkingsstrategie waar mogelijk wordt verdiept en verbreed met de thema's landbouw/natuur/Stikstof/VLGG-UPLG, Energie (RES/GEIS) en Circulaire economie. De gedachte is dat dit perspectief de komende jaren wordt doorontwikkeld tot een gezamenlijk gebiedsdekkend perspectief van Rijk en regio. De eerste versie van dit ontwikkelperspectief is naar verwachting in augustus gereed en zal ter vaststelling worden voorgelegd aan het Bestuurlijk Overleg NOVEX-kernteam.

NOVEX-GEBIED GROENE HART

Opdracht uit het NOVEX-startpakket

Er is behoefte aan een nieuw perspectief op het Groene Hart, waarin samengewerkt moet worden met de diverse provincies. Het betreft de samenhangende opgaven voor water, bodem, natuur en landbouw in het Groene Hart en de provinciegrens overstijgende opgaven: afwegingsvragen over water/bodem, landbouw, energie, wonen en economie.

Achtergrondinformatie uit het NOVEX-Startpakket

Het Groene Hart bestaat grotendeels uit veengronden, gelegen in het westen van Nederland. De hoofdoopgave in het gebied is het stabiliseren van veenbodems (remmen bodemdaling, reduceren CO2 uitstoot, verzilting voorkomen) en een robuust ingericht watersysteem is hiervoor cruciaal. De veenbodems vragen (deels) een aanpassing van het landgebruik in het Groene Hart. Er is sprake van een transitie in de landbouw, maar ook de behoefte aan duurzaam opgewekte energie vraagt ruimte. Deze grote opgaven dienen rekening te houden met de huidige waardevolle gebiedskenmerken, die het karakter van het Groene Hart bepalen. Een deel van het UNESCO werelderfgoed Hollandse Waterlinies ligt in het Groene Hart, evenals Kinderdijk en de Limes. Naast de fysieke gesteldheid van de bodem is er in het Groene Hart sprake van verstedelijkingsdruk vanuit de omliggende steden, maar is er in het gebied ook de behoefte om wonen, werken en recreëren te kunnen ontwikkelen. Een gebied dus met stapeling van veel en diverse opgaven die een samenhangende aanpak vereisen. Doorgaan op de huidige voet voldoet niet meer op de lange termijn. Een gebiedsgericht en ook sector-overstijgende aanpak is noodzakelijk. Dit is alleen te realiseren door

samenwerking met alle maatschappelijke partijen en intensieve bestuurlijke samenwerking, zoals binnen het Bestuurlijk Platform Groene Hart.

Stand van zaken Scopedocument

Voor het NOVEX-gebied Groene Hart heeft het Bestuurlijk Platform de opdracht gegeven om een ontwikkelperspectief op te stellen. In het Bestuurlijk Platform zijn afspraken gemaakt over dit proces. Er is afgesproken dat dit gebeurt in een iteratief proces, dat houdt in dat het opstellen van het ontwikkelperspectief gelijktijdig en in nauwe samenhang gebeurt met het opstellen van de provinciale ruimtelijke voorstellen en de provinciale gebiedsprogramma's landelijk gebied van de drie betrokken provincies. Daarnaast is afgesproken dat er goed gebruik wordt gemaakt van materiaal dat er al ligt, waaronder omgevingsvisies en ontwerpende onderzoeken. Het Bestuurlijk Platform heeft in februari 2023 de inhoudelijke scope voor het ontwikkelperspectief vastgesteld. Het perspectief gaat de nadruk leggen op drie kernopgaven, te weten het stabiliseren van veenbodems, het robuust inrichten van het watersysteem en het doorontwikkelen van waardevolle gebiedskenmerken. Hierbij worden alle ruimtelijke opgaven, zoals landbouw, woningbouw, bedrijventerreinen, energie, recreatie, natuurontwikkeling, economie, etc. integraal opgenomen. De scope bepaling voor het Groene Hart zelf staat beschreven in de bestuursovereenkomst Groene Hart, die in mei 2022 is ondertekend door 43 overheidspartijen. Naast een inhoudelijke scope staat in de bestuursovereenkomst ook de gebiedsafbakening en de werkwijze.

Stand van zaken

Notitie denkrichtingen, uitdagingen en kansen

In april 2023 heeft het Bestuurlijk Platform, in aanloop naar het tweede ijkmoment, de urgentie van de opgaven in het gebied benadrukt en schuulpunten en kansen benoemt. Hiertoe heeft het Bestuurlijk Platform de notitie 'Denkrichtingen: urgenties, schuulpunten en kansen' vastgesteld. Deze tekst van deze notitie is te vinden in de Notitie Denkrichtingen, uitdagingen en kansen van de provincie Utrecht.

Huidige stand van zaken

In aanloop naar het ontwikkelperspectief zijn er een beleidsanalyse en een expertadvies: Toekomstperspectief Groene Hart opgesteld. Dit vormen bouwstenen voor het ontwikkelperspectief. Op basis van deze stukken en de eerder opgestelde notitie 'Denkrichtingen: urgenties, schuulpunten en kansen' zijn gesprekken gevoerd met betrokken overheden en maatschappelijke partners over het op te stellen ontwikkelperspectief. Dit wordt uitgewerkt tot een ontwikkelperspectief 1.0. Naar verwachting wordt het ontwikkelperspectief 1.0 in december 2023 ter vaststelling aangeboden aan het Bestuurlijk Platform Groene Hart.

NOVEX-GEBIED REGIO SCHIPHOL

Achtergrondinformatie uit het NOVEX-Startpakket

In de Regio Schiphol zijn er meerdere urgente en belangrijke opgaven waar een afweging noodzakelijk is. Die opgaven vallen allen samen in de schaarse publieke ruimte, milieuruimte en ruimte op de energie-netwerken. Enkele van de urgente opgaven zijn: (1) Klimaatverandering en daarmee samenhangend verduurzaming industrie en uitbreiding elektriciteitsnet; (2) Verminderde kwaliteit van de leefomgeving en gezondheidseffecten door geluidsoverlast en luchtverontreiniging; en (3) Urgente en forse woningbouwopgave. Het NOVEX-gebied en de op te stellen gebiedsagenda omvat bovenstaande en andere opgaven. De inzet is om de opgaven in samenhang te bezien, een concretiseringslag maken, en daarna heldere keuzes maken. Na de zomer van 2022 zal een Bestuursvereenkomst worden gesloten tussen het Rijk en de Provincie Noord-Holland en de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS). Met deze overeenkomst wordt een start gemaakt van de NOVEX-aanpak van het gebied.

Stand van zaken Scopedocument

Met de ondertekening van een Bestuursvereenkomst (BOK) door het Rijk, de provincie Noord-Holland en de BRS op 10 oktober 2022 is een start gemaakt met het proces om in juni 2023 te komen tot een Ontwikkelperspectief en later tot een Uitvoeringsagenda (inclusief Regionale Investeringsagenda) voor NOVEX-gebied Regio Schiphol. Provincie Utrecht is betrokken via de BRS, waarin met het Rijk, de provincies Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en 56 gemeenten wordt samengewerkt aan de balans tussen een gezonde leefomgeving voor de Schipholregio en een duurzame internationale connectiviteit. In het

Ontwikkelperspectief worden de ‘luchtzijdige opgaven’ uit het BOK aangepakt. Daarbij gaat het om samenhang verbetering leefomgevingskwaliteit met ander programma’s en geografische mogelijkheden Schiphol; ruimtelijke ontwikkeling, leefbaarheid en woningbouw; aanpak van de geluidbelasting Schiphol; aanpak van luchtkwaliteit en ultrafijn stof en aanpassingen ruimtelijke beperkingen. Voor provincie Utrecht is met name samenhang relevant tussen de komst van een vierde aanlandingsroute van Schiphol via de luchtruimherziening en de consequenties voor bestaand bebouwd gebied/ nieuwe verstedelijkingslocaties.

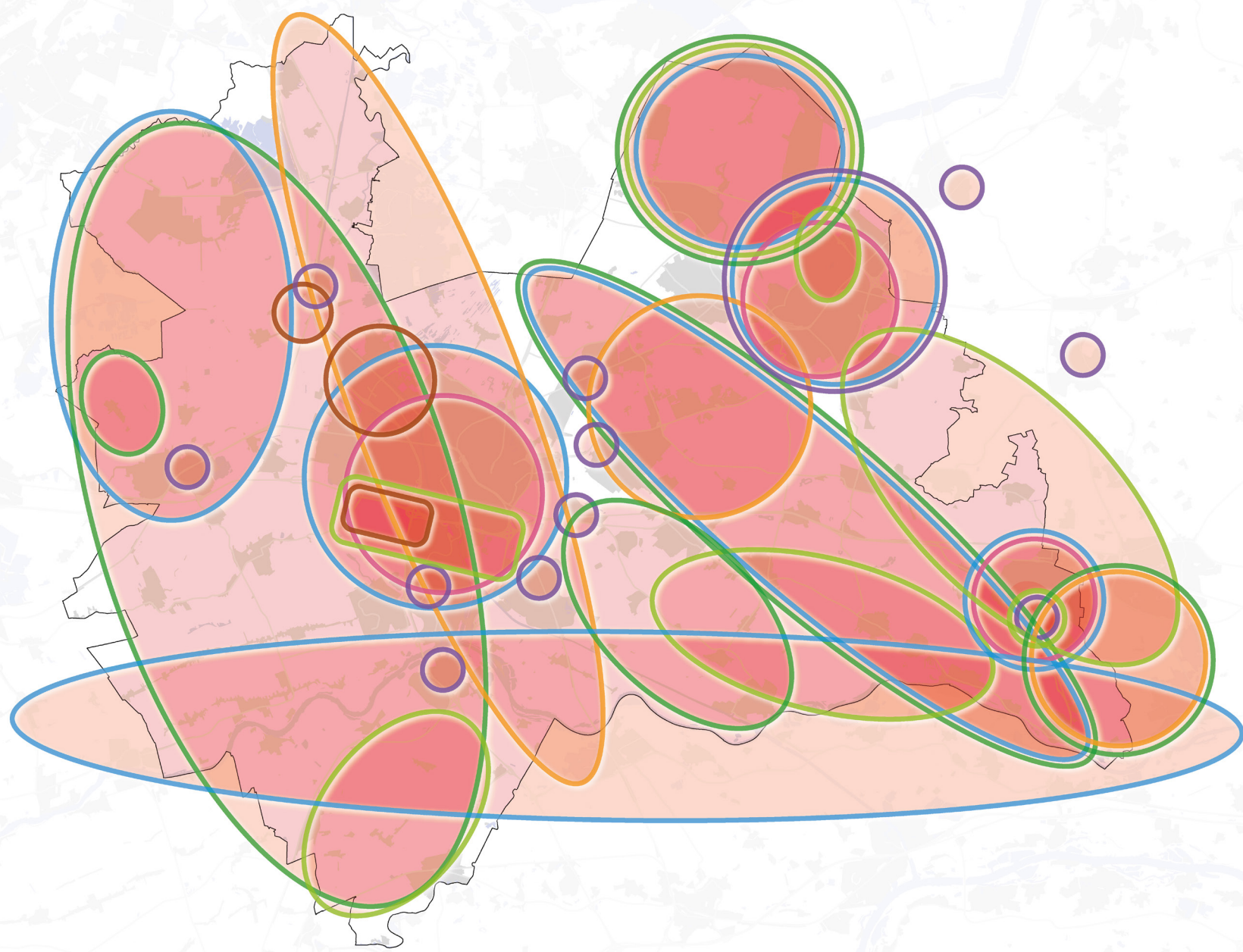
Huidige stand van zaken

Op 23 juni 2023 is het Ontwikkelperspectief ‘NOVEX Schipholregio’ besproken tijdens het BRS-Symposium. Met het ontwikkelingsperspectief leggen Rijk en regio uitgangspunten vast die ingaan op onder meer de intentie om de leefomgeving beter te beschermen via normen voor en reductie van emissies als geluid en luchtkwaliteit en bredere aandacht voor hinderbeleving. Naast maatregelen voor de leefomgeving, biedt het ontwikkelingsperspectief ook perspectief op lange termijn voor de luchtvaartsector. Het ontwikkelingsperspectief bestaat uit vijf onderdelen: (1) Ruimtelijk perspectief met gedeelde conclusies en uitgangspunten voor toekomstige ontwikkelingen; (2) Tijdlijn als aanzet voor een uitvoeringsagenda; (3) Kaartmateriaal met factsheet per hoofdpogave; (4) Aanbeveling voor verbetering leefomgevingskwaliteit in een drietal gebieden; (5) Integraal afwegingskader voor besluitvorming. De volgende stap is de uitwerking naar een uitvoeringsagenda. Deze agenda vertaalt

het ontwikkelingsperspectief naar een aanpak met concrete maatregelen op korte, middellange en lange termijn. NOVEX-gebied Regio Schiphol levert de uitvoeringsagenda op in het laatste kwartaal van 2023. Het Ontwikkelperspectief NOVEX Schipholregio is toegankelijk via de link: [NOVEX regio Schiphol | Schiphol | Luchtvaart in de toekomst](#)

Op 19 juni 2023 heeft de provincie Utrecht een brief naar het ministerie van IenW gestuurd, waarin zij haar zorgen uit over de ontwikkelingen rondom de luchtruimherziening. En specifiek over de geplande nieuwe aanliegroute voor Schiphol die mogelijk over het midden van Nederland gaat. De zorgen gaan over de mogelijke toename van overlast voor inwoners en voor natuur- en stiltegebieden. En ook over de effecten op het klimaat. Hierbij is door de provincie Utrecht het volgende richting het ministerie van IenW aangegeven: *“Wij vertrouwen erop dat u onze zorgen serieus neemt en een zorgvuldig proces organiseert. Wij verwachten dat de effecten van de luchtruimherziening en de nieuwe aanliegroute over de provincie Utrecht grondig worden onderzocht en afgewogen. Wij bepleiten dat besluitvorming over de luchtruimherziening en de vierde aanliegroute gekoppeld moet worden aan besluitvorming over (eventuele) groei van de luchtvaart. Wat ons betreft mag de vierde aanliegroute absoluut niet leiden tot facilitering van de groei van de luchtvaart en de overlast die daarmee gepaard gaat. Voor ons staat de leefbaarheid en gezondheid van onze inwoners én de bescherming van onze natuur en het klimaat bovenaan. Daarom willen we een stem in de besluitvorming.”*

STAPELKAART

LEGENDA

Prioritaire gebieden

- Stad en land gezond
- Klimaatbestendig en waterrobuust
- Duurzame energie
- Vitale steden en dorpen
- Duurzaam gezond en veilig bereikbaar
- Levend landschap, erfgoed en cultuur
- Toekomstbestendige natuur en landbouw

FOCUSGEBIEDENKAART

